

Izveštaj o radu
za 2025. godinu

Regionalne agencije za razvoj istočne Srbije – RARIS

UVOD

Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije – RARIS osnovana je 28. marta 2007. na osnivačkoj Skupštini održanoj u Zaječaru, a registrovana 31. maja kao DOO kod Agencije za privredne registre.

RARIS je sa radom počeo 1. jula 2007. god.

Osnivači RARIS-a su gradovi Zaječar i Bor i opštine: Majdanpek, Kladovo, Negotin, Sokobanja, Knjaževac i Boljevac, Regionalna privredna komora, Fakultet za menadžment i Timočki klub.

Programom rada definisana su sledeća strateška opredeljenja RARIS-a:

- Vizija: Balansiran i ujednačeniji regionalni razvoj u Srbiji
- Misija: Stvaranje, podrška i podsticanje regionalnog razvoja i stvaranje stimulativnog poslovnog okruženja u istočnoj Srbiji
- Cilj: Podrška razvojnim inicijativama zasnovana na institucionalnom umrežavanju i partnerstvima koja ima za cilj održivi razvoj istočne Srbije

TERITORIJA I CILJNA GRUPA

RARIS je svoje aktivnosti realizovao na teritoriji istočne Srbije – region Timočke krajine koji se sastoji od gradova Bora i Zaječara i opština: Boljevac, Sokobanja, Knjaževac, Majdanpek, Kladovo i Negotin.

Ciljne grupe RARIS-a su bile:

- Lokalne vlasti i njihove institucije, javna komunalna preduzeća i druge institucije i organizacije u nadležnosti lokalnih vlasti.
- Institucije u funkciji podrške biznis aktivnostima (Regionalna privredna komora, Biznis inkubatori, Udruženja preduzetnika i druge organizacije za podršku biznisu i poslovanju)
- Biznis sektor: preduzetnici, privredna društva, seoska turistička domaćinstva, poljoprivredna gazdinstva, i drugi nosioci poslovnih aktivnosti i poslovne aktivnosti uopšte
- Organizacije građanskog društva i druge organizacije iz lokalne zajednice

ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU

Za rad RARIS-a je od posebne važnosti Zakon o regionalnom razvoju. Po Zakonu o regionalnom razvoju (član 37) Regionalna razvojna agencija je privredno društvo ili udruženje osnovano za obavljanje poslova odnosno unapređenje regionalnog razvoja, koja je akreditovana, u skladu sa ovim Zakonom. Za region južne i istočne Srbije je po Zakonu predviđeno da se akredituju minimum tri Regionalne razvojne agencije.

Na osnovu 41. stav 2. Zakona o regionalnom razvoju („Službeni glasnik RS“, br. 51/09 i 30/10), i člana 42. stav 1. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS“, br. 55/05, 71/05-ispravka, 101/07 i 65/08), Vlada Srbije je donela UREDBU O UTVRĐIVANJU BLIŽIH USLOVA, KRITERIJUMA I NAČINA AKREDITACIJE I ODUZIMANJA AKREDITACIJE REGIONALNIM RAZVOJNIM AGENCIJAMA. Ovom Uredbom (član 2) utvrđuju se bliži uslovi, kriterijumi i način akreditacije privrednih društava i udruženja osnovanih za obavljanje poslova odnosno unapređenje regionalnog razvoja. Akreditacija se sprovodi radi uspostavljanja pravnog i institucionalnog okvira za planiranje, organizovanje koordiniranje i realizaciju razvojnih aktivnosti u cilju osiguranja kvaliteta i održivosti institucija koje se bave regionalnim razvojem u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju. RARIS je uspeo da postane prva Akreditovana Regionalna razvojna agencija u Srbiji, od 4. maja 2011. godine.

RARIS je takodje uspeo da postane prva Regionalna razvojna agencija koja je obnovila akreditaciju 16. maja 2013 godine, na period od 5 godina. RARIS je ponovo obnovio akreditaciju 19. jula 2018 na period od 5 godina i 03. jula 2023. na period od 5 godina.

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju svake godine Razvojna agencija Srbije vrši vrednovanje rada Akreditovanih regionalnih razvojnih agencija za prethodnu godinu. Razvojna agencija Srbije je rad RARIS-a u 2025. godini vrednovala sa 76,16 poena, sa ocenom "odličan".

U skladu sa primenom Zakona o regionalnom razvoju su aktivnosti RARIS-a bile jednim delom bile okrenute i pomoći u implementaciji Zakona, pre svega kroz Programe koje su realizovali Razvojna agencija Srbije, Ministarstvo privrede i Fond za razvoj a u istočnoj Srbiji ih sprovodio ili učestvovao u sprovođenju RARIS.

Razvojna agencija Srbije je ranijih godina učestvovala u sufinansiranju godišnje članarine jedinice lokalne samouprave zavisno od stepena razvijenosti na sledeći način:

- 1) u iznosu od 25% godišnje članarine za jedinice lokalne samouprave razvrstane u treću grupu po stepenu razvijenosti;
- 2) u iznosu od 50% godišnje članarine za jedinice lokalne samouprave razvrstane u četvrtu grupu po stepenu razvijenosti;
- 3) u iznosu od 75% godišnje članarine u devastiranim područjima.

Ove godine Program nije usvojen, iako su sredstva bila opredeljena, tako da nije bilo moguće sufinansiranje godišnje članarine

RESURSI RARIS-a u 2025. godini

- Ljudski resursi

RARIS je 2025. godinu završio sa 9 zaposlenih: Direktorom, 3 projekt menadžera, 2 task menadžera, 1 stručni saradnik, 2 asistenta. Pored njih je bilo angažovano još par ljudi na projektima sa eksternim finansiranjem.

Većina zaposlenih su sa velikim iskustvom na sličnim poslovima, sa širokim spektrom znanja koje je omogućilo pokrivanje veoma široke lepeze programa.

- Prostorno tehnički uslovi

Prostor za rad je obezbeđen u Poslovnom centru Razvojne agencije Srbije u Zaječaru. RARIS je sa RAS-om potpisao ugovor o zakupu poslovnog prostora. Tehnička opremljenost je uglavnom na zadovoljavajućem nivou.

AKTIVNOSTI RARIS-a u 2025. godini

Glavne aktivnosti koje je RARIS realizovao u 2025. su bile:

1. Regionalni servisi
2. Aktivnosti na regionalnim projektima od strateškog interesa
3. Podrška pripremi lokalnih i regionalnih projekata
4. Priprema i implementacija drugih projekata
5. Podrška MSPP sektoru
6. Implementacija projekata za koje je obezbeđeno eksterno finansiranje
7. Promocija mogućnosti investiranja u region
8. Promocija i zastupanje interesa regiona
9. Edukacija i obuka
10. Jačanje kapaciteta RARIS-a

Sledi detaljan pregled po svim aktivnostima:

1. Regionalni servisi

Opis potrebe
RARIS će pokušati da odgovori na potrebe regiona za nizom različitih usluga i servisa. Ovi servisi treba da budu lako dostupni i jednostavni za korišćenje. Najveći broj ovih servisa treba da bude digitalan, jer digitalizacija danas nije pitanje izbora, to je nužnost.
Aktivnost
RARIS je do sada kreirao, uspostavio i vodi 6 regionalnih servisa: • Podrška preduzetništvu. Ovaj servis se sastoji iz 3 glavna elementa: 1. Viber zajednica „Biznis Info RARIS“ https://vb.me/raris . Ova Viber zajednica ima 1.676 članova na kraju 2025 godine. Stranica Viber zajednica „Biznis info Raris“ tokom 2025. zabeležila je 357 poseta.   2. Portal podrške preduzetništvu na sajtu RARIS-a, koji je imao 286 korisnika tokom 2025.   3. Mejling lista sa 5.700 kontakata MSPP   <u>Ukupan broj korisnika ovog servisa je 7.662</u>   • Regionalna turistička web platforma Visit East Serbia www.visiteastserbia.rs. Web platforma se sastoji od: - web sajt www.visiteastserbia.com, je imao 90.442 poseta od strane 54.369 ljudi, koji su pogledali ukupno 174.104 stranica sajta   - facebook strana na srpskom www.facebook.com/visiteastserbia ima 61.753 pratilaca, u toku 2025. imala je 1.463.617 pregleda od strane 482.767 ljudi.

- facebook strane na engleskom: <https://www.facebook.com/visiteastserbiaint/> sa 2.254 pratilaca, a u toku 2025. imala je 9.627 pregleda od strane 3.947 ljudi
  - instagram naloga <https://www.instagram.com/visiteastserbia> sa 6.153 pratilaca, u toku 2025. imala je i 87.402 pregleda od strane 19.860 ljudi
  - YouTube kanala www.youtube.com/@VisitEastSerbia sa ukupno 477 korisnika i 188.007 pregleda od 2018-te, što je oko 23.000 pregleda tokom 2025 godine
- Regionalna turistička web platforma Visit East Serbia je imala ukupno 547.713 korisnika tokom 2025-te godine sa 1.560.646 pregleda na društvenim mrežama, oko 23.000 pregleda na YouTube i 90.442 poseta web sajtu i 174.104 pregledanih stranica na sajtu.
- Regionalni brend istočne Srbije Balcanica Superior www.balcanicasuperior.rs. Regionalni brend ima 17 sertifikovanih partnera na kraju 2025 godine. Regionalni brend istočne Srbije Balcanica Superior na društvenim mrežama Facebook i Instagram ima oko 900 pratilaca. Nalog na Facebook-u prati 770 ljudi, a u toku 2025. imao je 8494 pregleda od 4824 ljudi. Na Instagramu, nalog prati 126 ljudi i imao je ukupno 3100 pregleda tokom 2025. a dosegao je do 1100 ljudi. Sajt Balcanica Superior tokom 2025. zabeležio je 23.109 poseta od strane 18.404 ljudi, koji su pregledali ukupno 34.997 stranica sajta. Balcanica Superior je on-line imala 24.328 korisnika sa 11.594 pregleda na društvenim mrežama, 23.109 poseta web sajtu i 34997 pregledanih stranica na sajtu
  - Baza konkursa i javnih poziva <https://www.raris.org/index.php/konkursi-grantovi>. Tokom 2025 godine objavljeno je 14 najava javnih poziva, konkursa i grantova. Ovaj bazi je pristupilo 10.530 korisnika koji su pogledali 13.408 stranica.
  - Regionalni investicioni portal Invest East Serbia www.investeastserbia.com. Na investicionom portalu se nalazi 64 investicione lokacije i projekta na kraju 2025. godine. Ovaj portal je imao 29.929 korisnika (unikatnih poseta) tokom 2025 godine i zabeležio je 39.578 poseta, odnosno pregledano je ukupno 75.090 stranica sajta.
  - Platforma za saradnju sa dijasporom „Dijaspora Biznis Info“ <http://dijasporabiznisinfo.raris.org>. Platforma ima 527 pratilaca na Viber zajednici i 445 na Facebook grupi na kraju 2025. godine a istoimena stranica na sajtu RARIS-a je imala 381 unikatnih poseta tokom 2025. godine. Na Instagramu, nalog prati 132 ljudi.
- Ukupan broj korisnika ovog servisa bio je 1.353 korisnika tokom 2025-te godine.

Ukupan broj korisnika RARIS-ovih regionalnih servisa tokom 2025. godine: 621.515 korisnika, 153.129 poseta sajtovima, 297.599 pregledanih stranica na sajtovima, 1.572.240 pregleda na društvenim mrežama, 23.000 pregleda na YouTube.

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat

- Vođenje regionalnih servisa

Ostvareni rezultat

- Uspešno vođeni regionalni servisi, koji ukupno imaju više od 710.500 korisnika, 1.835.900 pregleda na društvenim mrežama, 225.900 poseta sajtovima, 446.400 pregledanih stranica na sajtovima, 32.200 pregleda na YouTube.

2. Aktivnosti na regionalnim projektima od strateškog interesa

- a) Regionalni centar za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom

Opis potrebe

U regionu je prepoznata potreba da se uspostavi zajednički, regionalni centar za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom

Aktivnost

Na projektu se intenzivno radi nekoliko godina. Koordinacioni odbor je 2019 usvojio Sporazum o zajedničkom upravljanju komunalnim otpadom, koji su potom usvajale i Skupštine opština i gradova pa je i zvanično potpisan 23. oktobra 2020.

Na inicijativu ELIXIR grupe i uz podršku Ministarstva je započet i proces usaglašavanja i izmene Regionalnog plana upravljanja otpadom. Novi Regionalni plan upravljanja otpadom je izrađen 2020-te. U toku 2021-ve su izrađeni Izveštaj o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu i Izveštaj o učešću zainteresovanih organa, organizacija i javnosti koji su krajem godine poslali Ministarstvu radi dobijanja saglasnosti. Kako je Vlada Republike Srbije 22. januara 2022 god. usvojila Program upravljanja otpadom za period 2022 – 2030 god. Postalo je potrebno usvojen Regionalni plan upravljanja otpadom usaglasiti sa ovim dokumentom. Koordinacioni odbor je 3. juna 2022 doneo Odluku da se otpočne izrada izmena i dopuna Regionalnog plana upravljanja otpadom. Izmene i dopune Regionalnog plana je uradio Fakultet tehničkih nauka iz Novog Sada, koji je uradio i Regionalni plan 2020-te. Po završetku izrade, Koordinacioni odbor je 8. decembra 2022 usvojio izmenjeni Regionalni plan upravljanja otpadom, koji je dostavljen Ministarstvu zaštite životne sredine radi pribavljanja saglasnosti.

Ministarstvo je 14.02.2023 godine dalo Saglasnost na Izveštaj o Strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu izmenjenog Regionalnog plana upravljanja otpadom, a 14.03.2023 godine donelo Rešenje o davanju saglasnosti na Regionalni plan upravljanja otpadom gradove Zaječar i Bor i opštine Boljevac, Kladovo, Majdanpek, Negotin i Knjaževac. Izmenjen Regionalni plan upravljanja otpadom je usaglašen sa Nacionalnim planom upravljanja otpadom a obrađena je i mogućnost koja obuhvata sistem upravljanja otpadom koji bi se zasnivao na reciklaži i transfer stanicama u opštinama i sagorevanju otpada u Prahovu uključujući i sanaciju deponija inertnim materijalom

Do kraja juna 2023. godine, svih 7 opština/gradova učesnika projekta je na svojim Skupštinama usvojilo Regionalni plan upravljanja otpadom i to: 13.04.2023 opština Boljevac; 25.04.2023 grad Zaječar; 27.04.2023 opština Majdanpek; 19.05.2023 grad Bor; 09.06.2023 opština Kladovo; 13.06.2023 opština Negotin i 30.06.2023 opština Knjaževac.

Tokom godine je održano više konsultacija sa različitim zainteresovanim stranama.

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat:

- Ostvarena dalja podrška Koordinacionom odboru za izgradnju Regionalnog centra za upravljanje komunalnim otpadom u skladu sa njegovim potrebama i odlukama

Ostvareni rezultat:

- Pružena podrška Koordinacionom odboru za izgradnju Regionalnog centra za upravljanje komunalnim otpadom u skladu sa njegovim potrebama i odlukama

b) Podrška LER kancelarijama

Opis potrebe

JLS na različite načine i različite forme pristupaju radu na projektima. Jedan od češćih je kroz Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj (u daljem tekstu: LER kancelarija) na lokalnom nivou.

LER kancelarije u nekom obliku postoje u: Zaječaru, Sokobanji, Negotinu, Boru i Boljevcu. U Knjaževcu radi Lokalna agencija za razvoj, a u Majdanpeku Fondacija za LER.

LER kancelarije su se u prethodnoj godini, uglavnom, bavile pripremom opštinskih projekata kojima se aplicira za dodatna sredstva po konkursima ministarstava, EU Pro programa i prekograničnih programa. Njihove ostale aktivnosti se razlikuju po opštinama i bave se različitim pitanjima od značaja za lokalni razvoj od proaktivnog učestvovanja u promociji investicionih potencijala i izradi strateških planova (Zaječar) do praćenja lokalnih subvencija za razvoj poljoprivrede (Negotin).

Aktivnost

U toku 2025. godine prioriteti su bili:

- funkcionalno umrežavanje LER kancelarija sa RARIS-om;
- unapređenje saradnje između lokalnih organizacionih jedinica za LER i stejkholdera na lokalnom nivou;
- dalje jačanje kapaciteta zaposlenih u organizacionim jedinicama za LER.

RARIS je imao aktivnu ulogu u pripremi lokalnih strateških dokumenata. Što se tiče strateških dokumenata, stanje po JLS je sledeće:

JLS	Status
Zaječar	Usvojen plan razvoja za period 2023-2029.
Bor	Usvojen Plan razvoja za period 2021-2028.
Knjaževac	Usvojen plan razvoja za period 2021-2027.
Sokobanja	Usvojen plan razvoja za period 2023-2027.
Boljevac	Usvojen plan razvoja za period 2023-2031.
Negotin	Usvojen plan razvoja za period 2024-2030.
Kladovo	Usvojen plan razvoja za period 2023-2030.
Majdanpek	Nema usvojen Plana razvoja

- Kroz projekat EUPro Plus, izrađena je ITI Strategija razvoja za teritorije grada Zaječara i opština Knjaževac, Sokobanja i Boljevac, u čijoj je izradi RARIS bio aktivni partner. Strategija pokriva period od 2024-2034. godine. Na bazi strategije, aplicirano je za projekat „The magic of Eastern Serbia“ koji je program EUPro Plus odobrio i čija je realizacija u toku. RARIS je partner na projektu.
- Kroz projekat EUPro Plus, izrađena je Strategija razvoja urbanog područja za period od 2024. do 2034. godine, u čijoj je izradi RARIS bio aktivni partner. Na bazi strategije, aplicirano je za projekat „Ecosystem for innovation and smart economy in Bor“ koji je program EUPro Plus odobrio i čija je realizacija u toku. RARIS je partner na projektu.
-

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat u prethodnoj godini bio je: Ojačana mreža lokalnih razvojnih institucija sa RARIS-om i ojačani njihovi kapaciteti u skladu sa potrebama jedinica lokalne samouprave.

Ostvareni rezultati: U prethodnoj godini su u pogledu jačanja kapaciteta LER kancelarija ostvareni dobri rezultati, pre svega kroz međusobnu saradnju, redovno informisanje i razmenu informacija. Uspostavljena je i aktivna saradnja na izradi i implementaciji projekata koji su proistekli iz strateških planova teritorijalnog razvoja i pripremi novih projekata koji iz njih proističu (EU INTEGRA Program koji se oslanja na rezultate programa EU PRO Plus)

U toku 2025. Program EU Integra je raspisao javni poziv, a RARIS je pripremio dva projekta:

1. „ComUnity Services 2.0“ – Na bazi ITI Strategije razvoja za teritorije grada Zaječara i opština Knjaževac, Sokobanja i Boljevac
2. „Bor Smart Green Islands“ – Na bazi Strategije razvoja urbanog područja za grad Bor.

c) Jačanje regionalne turističke konkurentnosti

Opis potrebe

Razvoj turizma u istočnoj Srbiji je prepoznat kao jedan od strateških ciljeva u svim lokalnim razvojnim strategijama i u skladu sa tim predložene su mere i aktivnosti za sledećih nekoliko godina u kojima se ta strateška dokumenta implementiraju. U proteklih nekoliko godina su realizovani projekti koji su skrenuli pažnju na prirodne i kulturne atrakтивности ovoga kraja koje se polako stavljaju u funkciju razvoja turističkog proizvoda, a region je počeo da postaje prepoznatljiv i investitorima koji žele da ulažu u razvoj turističkih kapaciteta.

Programe razvoja turizma koji su dobili saglasnost Ministarstva turizma i omladine imaju opštine Sokobanja, Kladovo i grad Zaječar. Negotin je uradio program razvoja turizma za period 2017 – 2026 i nije tražio saglasnost ministarstva. Grad Bor je uradio Program strategije za razvoj turizma grada Bora 2020-2024, koja nije dobila saglasnost ministarstva. Opština Boljevac je izradila Strategiju razvoja turizma opštine Boljevac 2024-2030. Opštine Majdanpek i Knjaževac nemaju izrađen Program razvoja turizma.

JLS	Status
Bor	Ministarstvo je vratilo program da se uradi u skladu sa Pravilnikom
Knjaževac	Nema
Boljevac	Nema
Majdanpek	Nema
Kladovo	Urađen za period 2024-2028, , nisu tražili saglasnost ministarstva
Zaječar	Urađen za period 2024-2029, dobili saglasnost ministarstva
Negotin	Urađen je za period 2017-2026. Nisu tražili saglasnost ministarstva
Sokobanja	Urađen za period 2023-2027, dobili saglasnost ministarstva

Poslednjih 7 godina izuzetan doprinos vidljivosti i prepoznatljivosti turističke atrakтивности i turističke ponude istočne Srbije dala je regionalna turistička web platforma „Visit East Serbia“.

ktivnost

Turizam u Srbiji je tokom 2025 nastavio da beleži dobre rezultate. Prema dostupnim podacima RZS, u periodu januar-oktobar 2025. godine ukupan broj dolazaka turista u Republiku Srbiju je iznosio 3.709.153, od čega su domaći turisti ostvarili 1.704.105, odnosno učestvovali su sa 45,9% u ukupnom broju dolazaka, dok su strani turisti ostvarili 2.005.048, što predstavlja učešće od 54,1% u ukupnom broju dolazaka turista. Rezultati pokazuju da je broj dolazaka turista u prvih 10 meseci, skoro isti kao i u 2024. godini. U periodu januar-oktobar 2025. godine u Republici Srbiji registrovano je ukupno 10.587.942 noćenja turista, od čega su domaći turisti ostvarili 5.437.883, odnosno učestvovali sa 51,4% u ukupnom broju noćenja, dok su strani turisti ostvarili 5.150.059, odnosno učestvovali su sa 48,6 u ukupnom broju noćenja. Broj noćenja stranih turista je na istom nivou kao i u 2024 u ovom periodu. U banjskim mestima je u periodu januar-oktobar 2025. godine registrovan rast dolazaka stranih turista od 2,0%, a u planinskim centrima je u istom periodu registrovan rast dolazaka stranih turista 11,5%.

U istočnoj Srbiji od 8 opština/gradova, Programe razvoja turizma imaju Sokobanja, Negotin, Kladovo i Zaječar.

U istočnoj Srbiji je nastavljena dugoročna i održiva saradnja za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda. Saradnja se odvijala sa svih 8 turističkih organizacija iz regiona i RARIS-a na promovisanju destinacije istočne Srbije.

U okviru toga je urađeno:

- Regionalna web platforma „Visit East Serbia” je nastavila saradnju sa turističkim organizacijama muzejima i vinarijama. Tokom godine je aktivirana nova unapređena verzija portala.
- RARIS je organizovao dve prezentacije i predstavio turističku ponudu istočne Srbije turističkim agencijama, medijima i turističkim radnicima Novog Sada i Zrenjanina
- Urađena je nova turistička tabla grada Bora u saradnji sa JP Putevi Srbije i postavljena ispred Doma kulture
- Urađena je Analiza turističkog prometa istočne Srbije u 2024 i na osnovu nje izdvojeni su za opštine Negotin, Boljevac, Kladovo, Knjaževac i grad Bor podaci koji pokazuju rekordne rezultate za ove lokalne samouprave.
- Urađena je baza podataka ugostiteljskih objekata smeštaja za sve opštine/gradove istočne Srbije, koja je pokazala da u istočnoj Srbiji danas ima 3.721 objekata sa 14.890 kreveta.
- Urađena je Digitalna GAP analiza za 15 institucija kulture i 10 turističkih atrakcija u Boljevcu, Zaječaru, Knjaževcu i Negotinu. Na osnovu analize, za svaki muzej i turističku atrakciju su pripremljeni Akcioni planovi za unapređenje digitalnih usluga i onlajn komunikacije
- Help desk RARIS-a je već četiri godine podrška lokalnim turističkim akterima i u ovom periodu je pružio podršku za više od 40 korisnika iz oblasti turizma na teritoriji istočne Srbije.

Tokom 2025 godine u procesu uspostavljanja dugoročne i održive saradnje u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda učestvovalo je više od 96 zainteresovanih strana i to:

- Pružaoci usluga u turizmu
- Lokalne turističke agencije
- Muzeji
- Strukovne i druge organizacije

RARIS je nastavio da dodatno unapređuje Regionalnu turističku web platformu „Visit East Serbia” sa ciljem da aktivno promoviše turističku ponudu istočne Srbije i predstavi turistima najbolje što naš region ima. Web platforma se sastoji od:

- web sajta <https://www.visiteastserbia.com>
- facebook strane na srpskom <https://www.facebook.com/visiteastserbia>
- facebook strane na engleskom: <https://www.facebook.com/visiteastserbiaint/>
- instagram naloga <https://www.instagram.com/visiteastserbia>
- YouTube kanala www.youtube.com/@VisitEastSerbia

Web platforma je postavljena u junu 2018-te godine, u saradnji sa 8 turističkih organizacija istočne Srbije.

U toku 2025 godine postavljen je novi sajt Visit East Serbia koja je na četiri jezika (SRB, ENG, BG, RO).

Danas je Platforma odlično pozicionirana i jedna od najpoznatijih u Srbiji

- Facebook stranica „Visit East Serbia” ima više od 61.700 pratilaca i po tome je ubedljivo najpraćenija turistička stranica u regionu i prva tog tipa u Srbiji, a u toku 2025. imala je 1.463.617 pregleda od strane 482.767 ljudi
- Instagram stranica „Visit East Serbia” ima 6.153 pratilaca, a u toku 2025. imala je 87.402 pregleda od strane 19.860 ljudi
- Facebook stranica „Visit East Serbia Int” (na engleskom) ima ukupno 2.254 pratilaca, a u toku 2025. imala je 9.627 pregleda od strane 3.947 ljudi.

- Sajt je u 2025. imao 90.442 poseta i 54.369 unikatnih poseta koji su pogledali 174.104 stranica   - YouTube kanal je imao 477 korisnika i oko 23.000 pregleda   Turističke karte gradova i opština na sajtu „Visit East Serbia” je u 2025. preuzelo 154 ljudi.
Ostvareni rezultati u 2025.
Očekivani rezultat: - Nastavljen proces dugoročne i održive saradnje u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda   - Unapređena regionalna turistička web platforma „Visit East Serbia”   - Ažurirana baza podataka od značaja za turizam   Ostvareni rezultati: - Nastavljen je proces uspostavljanja dugoročne i održive saradnje u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda.   - Učešće u procesu uzelo više od 90 zainteresovanih strana (turističke organizacije, pružaoci usluga u turizmu, turističke agencije, muzeji, strukovne i druge organizacije)   - Postavljena je nova unapređena verzija Regionalne turističke web platforme „Visit East Serbia” za aktivnu promociju turističke ponude regiona   - Ažurirana je „Analiza turističkog prometa istočne Srbije”.   - Urađena je baza podataka ugostiteljskih objekata smeštaja za sve opštine/gradove istočne Srbije,

g) Podrška ruralnom razvoju

Opis potrebe
S obzirom na pretežno ruralni karakter regiona, podrška ruralnom razvoju je veoma bitan deo sveobuhvatnog društveno- ekonomskog razvoja regiona. RARIS je od 2010. član u Asocijaciji RuralNet (Nacionalna Mreža za ruralni razvoj) kroz koju se odvija razmena informacija i koordinacija na nacionalnom nivou i aktivno učestvuje u radu njenog UO kao član.
Aktivnost
RARIS je u prethodnoj godini nastojao da intenzivno radi na projektima i aktivnostima vezanim za ruralni razvoj.   U okviru Nacionalne Mreže za ruralni razvoj nastavljeno je sa aktivnostima razmene informacija i stalnom promocijom aktivnosti vezanih prevashodno za selo i razvoj sela. Takođe, RARIS je aktivno učestvovao u svim bitnim događajima, aktivnostima i inicijativama koji se tiču ruralnog razvoja, a koje su od značaja za naš region.   Nastavljeno je učešće u radu radne grupe za Poljoprivredu i ruralni razvoj, fitosanitarnu politiku i ribarstvo u okviru Nacionalnog konventa o EU i prenos informacija zainteresovanim stranama u istočnoj Srbiji o ovom procesu i njegovom uticaju.   Od 2023. RARIS je član Upravnog odbora Mreže za ruralni razvoj Srbije.   Nastavljeno je i sa promovisanjem IPARD-a i podrškom zainteresovanim za apliciranje.   RARIS je, osim ovoga, pružao i informacione i savetodavne usluge u vezi sa programima podrške koje ima Ministarstvo poljoprivrede za seoska poljoprivredna gazdinstva i preduzeća koja se bave proizvodnjom i preradom hrane.
Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat:

- Podrška i učešće u mogućim zajedničkim projektima u okviru Nacionalne Mreže za ruralni razvoj).
- Redovno distribuiranje informacija o IPARD programu i pružanje savetodavne pomoći zainteresovanim za apliciranje

Ostvareni rezultati:

-
- Redovno distribuirane informacije o IPARD programu i pružana savetodavna pomoć zainteresovanim za apliciranje
- Pružena podrška u pripremi zajedničkih projekata u okviru Nacionalne Mreže za ruralni razvoj)

h) Uspostavljanje veza sa dijasporom

Opis potrebe

Naš region karakteriše veliki procenat stanovništva na privremenom radu u inostranstvu, Najveći broj njih živi i radi u Austriji, (procene su da ih ima više od 30.000 samo iz ovog regiona), ali ih takođe ima i u Nemačkoj, Švajcarskoj, Francuskoj, zemljama Skandinavije i dr. Iskustvo i ekonomski potencijal naše dijaspore nije dovoljno iskorišćen. Iako veliki broj njih izražava želju da se vrati u zemlju i otpočne neki posao, to se retko dešava. Jedan od osnovnih problema koji se javlja kod kategorije tih ljudi kao potencijalnih investitora je nedovoljna informisanost o mogućnostima i šansama za otpočinjavanje i razvoj biznisa u ovom delu Srbije. Čak i oni koji žele da investiraju u Srbiji nisu dovoljno upoznati sa trendovima, propisima i mogućnostima tog ulaganja

Aktivnost

U 2025. godini je digitalna Platforma Dijaspore Biznis Info – RARIS nastavila sa svojim aktivnostima informisanja svojih članova iz dijaspore o uslovima, mogućnostima i prednostima za osnivanje i vođenja biznisa u istočnoj Srbiji kao i Srbiji.

Platforma se sastoji od:

- Web stranice Dijaspore Biznis Info
- Viber zajednice Dijaspore Biznis Info
- Facebook stranice Dijaspore Biznis Info

Ova Platforma je prvenstveno namenjena dijaspori koja želi da počne poslovanje u istočnoj Srbiji ili posluje sa istočnom Srbijom. RARIS dijasporu potpuno besplatno informiše o uslovima, mogućnostima i prednostima za osnivanje i vođenja biznisa u istočnoj Srbiji kao i Srbiji.

Sa više JLS je razgovarano o potrebi uspostavljanja institucionalnih mehanizama saradnje JLS sa dijasporom

U 2025. godini RARIS je nastavio aktivnu saradnju sa povratnicima iz dijaspore koji su pokrenuli svoje biznise u istočnoj Srbiji. Praćenjem preduzetničkih aktivnosti srpske dijaspore ustanovljeno je na terenu da se povećava broj povratnika koji su se vratili sa idejom o pokretanju biznisa ili preseljenju dela svog biznisa u istočnu Srbiju. Na Start Up obukama u 2025. godini učestvovalo je oko 2520 povratnika, što je dva puta više u odnosu na broj povratnika - polaznika obuka u prethodnim godinama..

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat:

- Pružena savetodavna podrška predstavnicima dijaspore koji pokreću biznis u Srbiji
- Ponuđena pomoć za uspostavljanje institucionalnih mehanizama saradnje sa dijasporom JLS u regionu

- Učešće u aktivnostima namenjenim dijaspori u organizaciji drugih institucija i organizacija

Ostvareni rezultati u 2025:

- Pružena savetodavna podrška za oko 2 predstavnika dijaspore koji pokreću biznis u Srbiji
- uspostavljanja Razmatrano uspostavljanje institucionalnih mehanizama saradnje JLS sa dijasporom.
- Učešće u aktivnostima namenjenim dijaspori u organizaciji drugih institucija i organizacija – Realizovane Realizovane StartUp obuke i savetovanja u saradnji sa NSZ u regionu.

i) Regionalno brendiranje

Opis potrebe

Region istočne Srbije je u mnogo čemu u podređenom položaju u odnosu na ostale delove Srbije (niži nivo razvijenosti, slabija saobraćajna povezanost, depopulacija...). U takvim uslovima, neophodno je preduzeti aktivnosti koje će regionu istočne Srbije omogućiti da sam preuzme odgovornost za sopstvenu budućnost. Formiranje i funkcionisanje regionalnog brenda istočne Srbije je korak napred u tom smislu i on je neophodan iz nekoliko razloga:

- Učiniti region istočne Srbije prepoznatljivijim i pozicionirati ga na domaćem, a u kasnijim fazama i na međunarodnom tržištu
- Istaknuti konkurentne prednosti regiona istočne Srbije
- Zainteresovati potrošače za regionalne proizvode i usluge;
- Definirati paletu proizvoda i usluga koja garantuje određeni kvalitet

Aktivnost

Tokom 2025, RARIS je produžio važenje već dodeljenih ugovora o dodeli sertifikata Regionalnog brenda istočne Srbije „Balcanica Superior“. Broj sertifikovanih partnera je u prethodnom periodu oscilirao. Od početnih 10, broj je porastao na 21 u 2020. godini a zatim se ponovo blago smanjio. Novi partneri su se pridruživali a neki su napuštali Brend, tako da u ovom trenutku RARIS ima 17 sertifikovanih partnera.

Sve informacije o regionalnom brendu Istočne Srbije "Balcanica Superior" nalaze se na sajtu www.balcanicasuperior.rs.

U 2025. godini, dodatno se radilo na promociji samog regionalnog brenda, ali i na promociji sertifikovanih partnera, kao i na uspostavljanju međunarodne saradnje. Ova promocija podrazumevala je intenzivno korišćenje komunikacionih kanala koji su na raspolaganju: sajta www.balcanicasuperior.rs, Facebook i Instagram stranice, ali i sajtova i Facebook stranica RARIS-a i Visit East Serbia (ovaj poslednji, s obzirom na najveću popularnost i broj poseta, odnosno pratilaca, najpovoljniji je medij za plasiranje poruka koje mogu dopreti do najvećeg broja ljudi). Sajt balcanicasuperior.rs tokom 2025. imao je 18.404 unikatnih posetilaca koji su ostvarili 23.109 poseta sajtu. Sa sajta su posetio, tokom 2025. preuzimali u proseku po 3 dokumenta dnevno, što govori o određenom interesovanju.

Unutar regiona, sprovedena je i kampanja prema poslovnoj zajednici, kako bi regionalni brend postao prepoznatljiviji kod biznis sektora i kako bi se povećao broj sertifikovanih partnera. Pripremljena je kampanja za novi javni poziv za sertifikaciju, koji će biti raspisan početkom 2026-te

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat u 2025. je bio:

1. Intenzivirana promocija Regionalnog brenda i sertifikovanih partnera

Ostvareni rezultati u 2025:

1. Regionalni brend istočne Srbije „Balcanica Superior“ konstantno je promovisan preko raspoloživih kanala komunikacije, web sajtova raris.org, balcanicasuperior.rs i visitieastserbia.rs, kao i facebook i instagram stranica Balcanica Superior, RARIS i Visit East Serbia
2. Redovno su ažurirani kanali komunikacije – web sajt, Facebook i Instagram stranice na adresi

j) Poslovna infrastruktura**Opis potrebe**

Neophodno je raditi na jačanju i uspostavljanju nove poslovne infrastrukture kako bi se podigao nivo podrške razvoju preduzetništva i inovacijama

Aktivnost

Tokom 2025-te su nastavljene aktivnosti na ovom polju.

Svim osnivačima je ponuđena pomoć u pripremi i razvoju ovog tipa projekata.

U saradnji sa zainteresovanim osnivačima inicirano je više projekata od čega se neki završavaju a na nekima se intenzivno radi:

- Regionalni industrijsko tehnološki park u Boru. Za ovaj projekat je prethodnih godina izrađen Koncept TI koju je izradio Industrijski park iz Nove Gradiške, Hrvatska a uz pomoć RARIS-a. Definisana je lokacija budućeg RITP, koja je pored postojećeg Biznis inkubator centra u Boru. Pružena je pomoć u definisanju koraka za dalju realizaciju projekta i definisanju izvora finansiranja. Pružena je pomoć gradu Boru u definisanju projektnog zadatka za projektovanje RITP. Idejni projekat i Projekat za građevinsku dozvolu je izradio „Remontni centar“ doo iz Užica. RARIS je angažovao arhitektu koji je uradio kontrolu projekta za građevinsku dozvolu i ukazao na nedostatke u projektovanju i dao sugestije kako da se budući objekat unapredi da bude funkcionalniji, energetski efikasniji, prostorno uređeniji i vizuelno sadržajniji. Sledeći korak bi bio sastanak sa projektantima gde bi se dogovorili dalji koraci u projektovanju.
- Start-up centar u Boru. Završeno je renoviranje prostora Start-Up centra u Boru, i objekat je kompletno opremljen nameštajem i tehničkom opremom i sprema je da otpočne sa radom početkom 2026. godine. Time je završen i uspostavljen važan deo budućeg ekosistema za inovacije i pametnu ekonomiju u Boru. RARIS je bio partner na tom projektu koji je urađen kroz EU Pro plus

Osim na ova 2 projekta razgovarano je i sa drugim osnivačima zainteresovanim za identifikaciju i pripremu projekata poslovne infrastrukture.

Start -up centru u Sokobanji i Kladovu je ponuđen program podrške lokalnoj privredi u smisli uspostavljanja redovnih aktivnosti usmerenih na lokalnu privredu, održavanje promocija, obuka i slično

Za grad Zaječar je pripremljen predlog uspostavljanja Inovacionog inkubatora u prostoru bivše fabrike Timočanka

Ostalim JSL je ponuđen razvoj koncepta start-up centara usmerenih na poljoprivredu i preradu hrane ili na druge specifične teme za koje pokazuju interesovanje

Očekivani rezultat u 2025.

1. Nastaviti aktivnosti na identifikaciji projekata poslovne infrastrukture u saradnji sa zainteresovanim osnivačima
2. Pružena pomoć u pripremi najmanje 2 projekta

Ostvareni rezultat u 2025.

1. Nastavljene aktivnosti na identifikaciji projekata poslovne infrastrukture u saradnji sa zainteresovanim osnivačima   2. Pružena pomoć u pripremi 2 projekta

3. Podrška pripremi lokalnih i međuopštinskih projekata

Opis potrebe

Neophodno je pripremiti dovoljno veliki broj kvalitetnih projekata spremnih za finansiranje kako bi se mogla apsorbovati sredstva EU kada budu bila dostupna. U poslednjih par godina povećali su se kapaciteti RARIS da pruži i neposrednu podršku opštinskom i međuopštinskom razvoju kroz kreiranje i razradu projektnih ideja, kroz pomoć pri prioritizaciji projekata, izradi prethodnih studija opravdanosti i studija opravdanosti, kao i kroz pomoć i podršku pri izradi razne druge projektne dokumentacije.

Aktivnost

Predstavnici RARIS-a redovno pružaju pomoć opštinama u pripremi opštinskih, međuopštinskih i regionalnih infrastrukturnih projekata za dalje finansiranje kroz sledeće aktivnosti:

- najava budućih poziva, gde se može konkurisati za sredstva za finansiranje projekata
- pomoć pri odabiru i razradi projektne ideje i povezivanje sa partnerima
- priprema predloga projekta
- definisanje ciljeva projekta, aktivnosti i rezultata
- pomoć pri određivanju vremenskog plana projekta i budžeta projekta
- podrška obezbeđenju sredstava za izradu projektne dokumentacije, odnosno investiciono-tehničke dokumentacije, uključujući idejne i glavne projekte, studije opravdanosti, studije uticaja na životnu sredinu i sl.

RARIS je pomagao lokalnim samoupravama da uspostave saradnju za realizaciju infrastrukturnih projekata prema međunarodnim ili domaćim organizacijama finansijskim institucijama ili drugim telima, kao što su: JP Putevi Srbije, SDC, KWF, Ministarstva, GIZ, EU...

RARIS je uspostavio i on line bazu aktuelnih konkursa, javnih poziva, subvencija i grantova <https://www.raris.org/index.php/konkursi-grantovi>

Tokom 2025-te je objavljeno 14 konkursa o aktuelnim mogućnostima finansiranja.

O mogućnostima finansiranja RARIS redovno obaveštava e-mailom ključne ljude iz regiona putem mejling liste koja ima 192 kontakta. Tokom 2025-te godine je na taj način distribuirano 12 informacija

U toku 2025. pomoć je pružana za više projekata, od kojih se posebno ističe podrška sledećim projektima:

- Izradi lokalnog plana razvoja za Bor
- Program razvoja turizma grada Zaječara
- Razvoju projekta za Regionalni industrijsko tehnološki park u Boru,
- Priprema i podnošenje projekta „Greener Together: Vidin-Bor Partnership for Better Waste Management – GREENVB u okviru programa Bugarska – Srbija
- Priprema i podnošenje projekta „Bor Smart Green Islands“ u okviru poziva EU INTEGRA
- Priprema i podnošenje projekta „CommUnity Services 2.0“ u okviru poziva EU INTEGRA

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat:

- Pružena podrška za najmanje 3 projekata

Ostvareni rezultati:

- Pružena podrška za 6 projekata

4. Priprema i implementacija drugih projekata

Opis potrebe

RARIS je nastavio da radi na pripremi različitih predloga projekata u skladu sa potrebama regiona i mogućnostima za obezbeđivanje sredstava za njihovu implementaciju.

Aktivnost

RARIS je tokom 2025 pripremio 16 projekata:

1. Greener Together: Vidin-Bor Partnership for Better Waste Management – GREENVB - Interreg IPA Bulgaria – Serbia – LP grad Vidin
2. Training for Accessible Cultural Tourism – TACT – RARIS vodeći partner – ERASMUS+
3. DiGreenPath: Digital Education for Climate Change Adaptation in Rural Tourism – Vodeći partner ARROT, RARIS je partner na projektu – ERASMUS+.
4. Accessible Cultural Heritage in Small Towns – ACTHeritage – RARIS je vodeći partner – CERV
5. „Veštačka inteligencija u turizmu istočne Srbije“, konkurs Ministarstva turizma i omladine
6. MINERVA-Mobilising Innovation and Networks in Education for Regional Vocational Advancement – Vodeći partner PUGLIA CULTURE (IT), ERASMUS-LS
7. AGRISMART - Accelerating Digital Transformation of the Agri-Food Sector in the Adriatic-Ionian Region – ADRIION – vodeći partner CEKOM (HR)
8. AQUATOURNET - Aqua Values Sustainable Tourism Network – ADRIION – vodeći partner Municipality of Edessa (GRE)
9. „ComUnity Services 2.0“ – EU Integra - LP grad Zaječar i partneri Knjaževac, Sokobanja, Boljevac i RARIS
10. „Bor Smart Green Islands“ – EU Integra - LP grad Bor i partner RARIS
11. Innovation Fusion for Serbia-Bulgaria Youth Entrepreneurship – INNOFUSION – Interreg IPA Bulgaria – Serbia – LP RARIS
12. DANUBE MUNIPACT – Interreg Danube – LP Local energy agency Pomurje
13. RUR:ACT4Danube - Interreg Danube – LP Razvojna agencija grada Prijedora “PREDA”
14. ENRESDA - Interreg Danube – LP Czech Technical University in Prague
15. HYDROCEDA - Interreg Danube – LP Czech Technical University in Prague
16. DARHUB - Interreg Danube – LP Goriška Lokalna Energetska Agencija, Nova Gorica

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat: Pripremljeno najmanje 5 međuopštinskih ili regionalnih projekata.

Ostvareni rezultat: Pripremljeno 16 predloga projekata. Od njih 16:

- odobreno za finansiranje njih 3
- odbijena za finansiranje su 2
- u toku je evaluacija 11 projekata

5. Podrška MSPP sektoru

U 2025. godini podrška MSPP sektoru je bila ponuđena kroz sledeće programe:

- a) Podrška početnicima u biznisu - START UP
- b) Mentoring preduzeća
- c) Podrška MSPP za subvencionisane kredite
- d) Podrška izvozno orijentisanim preduzećima – RAS
- e) Pružanje informacija
- f) Konsalting
- g) Obuke
- h) Program podrške razvoju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i preduzetnika
- i) Promocije
- j) Program podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za žene preduzetnice i mlade
- k) Terenska kontrola FZRRS
- l) Viber zajednica (VZ) BIZNIS INFO – RARIS

Napomena:

Programi rada sa MSPP sektorom u 2025. godini regulisani su Uredbom o utvrđivanju Programa podrške regionalnom razvoju i razvoju preduzetništva koji se realizuje kroz standardizovani set usluga koji sprovode akreditovane regionalne razvojne agencije u 2025. godini, donešenoj na sednici Vlade Republike Srbije i objavljenoj u Službenom glasniku RS broj 94/24

Ova grupa aktivnosti je bila u najvećoj meri podržana sa nacionalnog nivoa kroz tzv „Standardizovani set usluga” - SSU. Standardizovani set usluga za akreditovane regionalne razvojne agencije predstavlja pet grupa standardizovanih usluga, i to:

- 1) informacije
- 2) obuke
- 3) savetodavne usluge
- 4) promociju
- 5) Mentoring
- 6) Terenska kontrola Fonda za razvoj Republike Srbije (FZRRS)
- 7) Paket usluga za mlade i žene preduzetnice

Neposredni korisnici sredstava mogu bile su isključivo akreditovane regionalne razvojne agencije (ARRA), koje je akreditovala Nacionalna agencija za regionalni razvoj (u daljem tekstu: Nacionalna agencija) u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju ("Službeni glasnik RS", br. 51/09 i 30/10) i Uredbom o utvrđivanju uslova, kriterijuma i načina akreditacije za obavljanje poslova regionalnog razvoja i oduzimanja akreditacije pre isteka roka na koji je izdata ("Službeni glasnik RS", br. 74/10 i 4/12).

Programe finansijske podrške sprovodi Ministarstvo privrede u saradnji sa RAS. Tri kompanije iz istočne Srbije koristilo podsticaje u ukupnom iznosu od oko 30.000.000 RSD. Za određene

pozive nije ispunjen planiran broj prijava (aplikacija) zbog odustajanja određenog broja preduzetnika ili nedovoljnog broja bodova prilikom ocenjivanja aplikacija.

a) Podrška početnicima u biznisu – START UP

Opis potrebe
U oblasti istočne Srbije trenutno posluje oko 9.200 preduzetnika i pravnih lica. Najveći deo aktivnosti vezanih za podršku MSP sektoru usmeren je na podršku mladim preduzetnicima i zainteresovanima za otpočinjanje biznisa i olakšavanju pristupa „START-UP“ kreditima Fonda za razvoj Republike Srbije i subvencijama za samozapošljavanje NSZ (Nacionalne službe za zapošljavanje). Aktivnost se realizuje u saradnji sa Razvojnou Agencijom Srbije (RAS) koja će pružati sve potrebne informacije i pomoć u vezi realizacije aktivnosti i upravljati procesom finansiranja i nadzora realizovanih aktivnosti.
Ostvareni rezultat u 2025.
Očekivani rezultati: - Promovisanje samozapošljavanja kroz počinjanje sopstvenog biznisa kao jedan od modela za rešavanje problema nezaposlenosti u regionu Istočne Srbije   - Održano 8 obuka za izradu biznis plana za „Start-Up“ kredite i subvencije NSZ   - Preko 80 lica zainteresovanih za počinjanje sopstvenog biznisa obučeni za izradu biznis plana za „Start –UP“ kredite i subvencije NSZ   - Pružena podrška u pripremi aplikacija za preko 5 zahteva za „Start-Up“ kredite   Ostvareni rezultati: - Promovisan je „Start-up“ kroz 16 održanih promocija, na kojima je prisustvovalo preko 260 učesnika   - Kroz „Start-Up“ obuke promovisano je samozapošljavanje kao jednog od modela za rešavanje problema nezaposlenosti u regionu istočne Srbije   - Održano je 11 obuka za izradu biznis plana za „Start-Up“ kredite i subvencije NSZ   - Obučeno je 138 lica zainteresovanih za počinjanje sopstvenog biznisa, izradu biznis plana za „Start-up“ kredite i subvencije za samozapošljavanje NSZ   - Pružena je podrška u pripremi aplikacija za 10 zahteva za „Start-Up“ kredite i subvencije za samozapošljavanje NSZ (Savetodavne usluge)

b) Mentoring preduzeća

Opis potrebe
U okviru programa nefinansijske podrške preduzećima i preduzetnicima Mentoring preduzeća predstavlja veoma bitnu aktivnost čiji je cilj direktna konsultantska pomoć u podizanju nivoa kvaliteta rada i poslovanja. U zajedničkom radu preduzetnika i mentora realizuju se aktivnosti koje podižu konkurentnost i omogućavaju produktivnije i efikasnije poslovanje preduzeća. Kroz konkurs na nacionalnom nivou, koordiniran od strane RAS, omogućiće se pružanje podrške malih i srednjih preduzeća putem nefinansijske pomoći.
Ostvareni rezultat u 2025.
Očekivani rezultat: - Pružena pomoć u pripremi 5 zahteva za mentoring   - Pružena usluga mentoringa izabranim preduzetnicima prema prethodno utvrđenoj dinamici.

Ostvareni rezultat:

- U 2025. godini pružena podrška za pripremu 6 aplikacija za uslugu Mentoring u 2 različita programa
- U 2025. godini usluga Mentoringa pružena je za 18 korisnika – MSPP kroz različite programe:
  - Pružena usluga mentoringa za 1 korisnika kroz program Mentoring za 4 sektora prerađivačke industrije u trajanju od 30 sati.
  - Mentoring za 7 MSPP kroz program SSU 2024 i 8 MSPP kroz program Paket usluga za mlade i žene preduzetnice 2024. koji su realizovani u 2025. godini.
  - Realizovan Mentoring za 2 MSPP kroz program SSU 2025

c) Podrška MSPP za subvencionisane kredite

Opis potrebe

Kod većeg dela MSP sektora koji posluje na teritoriji istočne Srbije primećeno je da svoje poslovanje uglavnom formiraju u lokalnim okvirima i da veoma mali broj preduzetnika i preduzeća posluje sa lakoćom i bez problema. Subvencionisani krediti za poslovanje kao podrška države, dobar su način da se prošire kapaciteti, zameni oprema, proširi tržište.

Očekivani rezultat u 2025.

- Promocija programa subvencionisanih kredita za MSPP sektor
- Pružena podrška u pripremi bar 3 aplikacije za subvencionisane kredite koje plasira Ministarstvo privrede preko Fonda za razvoj, RAS i komercijalnih banaka.
- Odobren bar 1 subvencionisani kredit kod MPRS, Fonda za razvoj, RAS ili komercijalnih banaka u iznosu od 1.000.000 dinara.

Ostvareni rezultat u 2025.

- Održane 4 promocije programa u regionu
- Pružena podrška u pripremi 6 aplikacija za konkurse Fonda za razvoj i RAS
- Odobreno 3 subvencionisanih kredita u iznosu od preko 3.000.000 dinara.

d) Podrška izvozno orijentisanim preduzećima – RAS

Opis potrebe

U okviru redovnih aktivnosti usmerenih na podršku MSP sektoru i ove godine pružena podrška preduzećima i preduzetnicima koji su izvozno orijentisani. Podrška je pružena kroz aktivnosti Razvojne agencije Srbije - RAS. Iskustva pokazuju da ovaj vid podrške još uvek nije dovoljno prepoznat među većim brojem preduzetnika u regionu i da se ne koristi u pravoj meri.

Očekivani rezultat u 2024.

- Promovisani programi podrške izvozno orijentisanim preduzećima
- Pružena pomoć u pripremi aplikacija za najmanje 2 zainteresovanih preduzetnika i preduzeća
- Odobren najmanje 1 zahtev za pružanje podrške izvozu

Ostvareni rezultati u 2024.

- Održano 4 promocije programa podrške RAS i MPRS.
- Podrška u pripremi dokumentacije pružena za jedno preduzeće.
- U 2025 godini 2 MSP koristilo sredstva po programima iz 2024. godine u iznosu 20.000.000 RSD. Rezultati programa Lanci dobavljača, Promocija izvoza i Subvencionisana nabavka opreme iz 2025. godine biće realizovani u 2026. godini.

e) Pružanje informacija

Opis potrebe
Ova usluga obuhvata pružanje informacija MSPP u vezi sa: 1) Start-up, odnosno svim neophodnim informacijama vezanim za počinjanje poslovanja;   2) nacionalnim programima za podršku MSPP;   3) dostupnim izvorima finansiranja (domaćim i stranim) za MSPP;   4) pravnim propisima i obavezama MSPP, porezima i taksama, kao i obaveznim formularima;   5) informacijama koje se mogu dobiti kroz Projekat „Evropska mreža preduzetništva“ (EEN mrežu) - uslovi za izvoz na inostrano tržište, tehnička pravila i tehnički standardi, transfer tehnologija i znanja, i dr;   6) udruživanjem MSPP – formiranje i rad klastera, udruženja i zadruga;   7) inovacijama, zaštitom intelektualne svojine;   8) standardima kvaliteta;   9) mogućnostima stvaranja poslovnih partnerstava;   10) informacijama o specijalizovanim uslugama – upućivanje na specijalizovane pružaoce usluga;   11) informacijama o poslovnim i inovativnim inkubatorima;   12) drugim informacijama od značaja za poslovanje sektora MSPP
Očekivani rezultat u 2025.
1. Redovno pružanje informacija RARIS bazi MSPP koja sadrži više od 5500 ažuriranih kontakata   2. Redovno prosleđivane informacije MSPP sektoru
Ostvareni rezultati u 2025.
• Redovno informisana baza preduzetnika o aktuelnim dešavanjima u oblasti preduzetništva telefonom, elektronskom poštom, preko Viber zajednica - VZ Biznis Info RARIS i VZ Dijaspore Biznis Info, objavama na društvenim mrežama FB i Instagram, saopštenjima za medije, nastupom u medijima i ličnim kontaktom.   • Prosleđeno je 11 grupnih informacija MSPP sektoru putem mejlova i društvenih mreža, a 77 pojedinačnih telefonom i lično.

f) Svetodavna usluga - Konsalting

Opis potrebe
Konsalting se bavi direktnom podrškom preduzetnicima u pripremi dokumentacije za apliciranje na konkurse za dodelu finansijskih sredstava, rešavanju problema u poslovanju, povezivanju sa potencijalnim poslovnim partnerima i institucijama, uvođenju inovacija u poslovanje.
Očekivani rezultat u 2025.
Očekivani rezultat: • Pružen konsalting za najmanje 30 MSPP sa preko 70 sati provedenih na terenu
Ostvareni rezultati u 2025.
• Pružen konsalting za 38 subjekta (18 potencijalnih i 20 postojeći MSPP) sa preko 90 sati provedenih na terenu - 3 MSPP sa 6 sati konsaltinga kroz SSU za 2025, a 25 potencijalnih i postojećih MSPP sa preko 60 sati konsaltinga kroz druge aktivnosti koje je realizovao RARIS.

g) Obuke

Opis potrebe
Tokom 2025-obuke koje RARIS pruža postojećim i potencijalnim MSPP su: 1) kako započeti sopstveni biznis – start up paket (u trajanju od dva dana);   2) priprema biznis plana i poslovanje sa bankama i investiciona spremnost (u trajanju od 1 dan);   3) pregled standarda kvaliteta i zaštite životne sredine (u trajanju od 1 dan);   4) finansijsko upravljanje (u trajanju od 1 dan);   5) inovacije – uvod (u trajanju od 1 dan);   6) izvoz – za one koji prvi put izvoze (u trajanju od 1 dan);   7) marketing i prodaja (u trajanju od 1 dan);   8) Elektronsko poslovanje i informacione tehnologije u poslovanju (u trajanju od 1 dan)   9) Obuka za žene preduzetnice (u trajanju od 1 dan)   Navedene obuke vrše se po unapred utvrđenoj metodologiji RAS.
Očekivani rezultat u 2025.
Očekivani rezultat: • Realizovano je više od 10 obuka sa više od 80 korisnika   Ostvareni rezultati u 2025.   Realizovano je 11 obuka sa 138 polaznika, u sledećim kategorijama: • 11 obuka za početnike u biznisu sa 138 polaznika (Obuke SSU, modul 1).   •

h) Program podrške razvoju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i preduzetnika

Opis potrebe
U današnjim uslovima poslovanja ukazala se potreba podršci sektoru MSPP u podizanju nivoa konkurentnosti sprovođenjem seta različitih aktivnosti. Ovaj program je osmišljen kao način da se finansijski pomogne sprovođenje određenog seta aktivnosti definisanog uslovima konkursa.
Očekivani rezultati u 2025.
• Pomoć u pripremi najmanje 2 aplikacija za učešće na konkursu.   • Odobreno najmanje 1 aplikacija u vrednosti od najmanje 300.000 dinara.   Ostvareni rezultati u 2025.   • Program Konkurentnost 2025. još nije završen, pa se rezultati očekuju u 2026. godini.

i) Promocije

Opis potrebe
Promotivne aktivnosti, kao sastavni deo SSU paketa, realizuju se prema aktuelnim dešavanjima, raspisanim konkursima i redovnim aktivnostima RRA.
Očekivani rezultat u 2025.
Očekivani rezultat: • Realizovati najmanje 10 promocija prema unapred utvrđenoj metodologiji RAS   • Informisati najmanje 100 direktnih učesnika promocija o aktuelnim dešavanjima u MMSPP sektoru.

Ostvareni rezultat u 2025.

- Održano 16 promocija
- Informisano preko 266 direktna učesnika u aktuelnim dešavanjima u MSP sektoru. Među učesnicima promocija prisustvovalo 135 žena.

j) Program podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za žene preduzetnice i mlade u 2025. godini

Opis potrebe

U današnjim uslovima poslovanja sve je veća potreba da se ženskom preduzetništvu pruži podrška u podizanju nivoa konkurentnosti sprovođenjem seta različitih aktivnosti. Ovaj program je osmišljen kao način da se finansijski pomogne sprovođenje određenog seta aktivnosti definisanog uslovima konkursa.

Očekivani rezultati u 2025.

- Pomoć u pripremi najmanje 7 aplikacija za učešće na konkursu
- Odobreno najmanje 3 aplikacije u vrednosti od najmanje 2.000.000 dinara.

Ostvareni rezultati u 2025.

- U 2025. godini su realizovane aktivnosti kroz Program podrške mladima i ženama preduzetnicama u dva dela. U Programu je pružena podrška za pripremu aplikacija za više žena bilo žena.
- U 2025. godini Programi su realizovani sa zakašnjenjem i skraćenim rokovima, te je veliki broj preduzetnika odustao od apliciranja. Očekuje se da će rezultati programa biti objavljeni početkom 2026. godine.

k) Terenska kontrola Fonda za razvoj Republike Srbije (FZRRS)

Opis potrebe

Terenska kontrola kredita FZRRS, kao sastavni deo SSU paketa, realizuju se prema zahtevima FZRRS, dinamikom usklađenom sa realizacijom aktivnosti FZRRS u smislu odobravanja i realizacije kredita.

Očekivani rezultati u 2025.

Očekivani rezultati u 2025.

- Realizovana terenska kontrola za najmanje 5 aplikanta i korisnika kredita FZRRS

Ostvareni rezultati u 2025.

- U 2025. godini obavljena kontrola 19 privrednih subjekata u regionu koji su aplicirali ili dobili sredstva kroz kreditne linije FZRRS.

l) Viber zajednica (VZ) BIZNIS INFO – RARIS

Opis potrebe

U današnjim uslovima digitalizacije poslovanja sve je veća potreba da se potencijalnim i postojećim investitorima, preduzetnicima i poslovnim ljudima brzo i lako prosleđuju informacije i podrška. Ovaj program je osmišljen početkom 2020. godine kao način da se velikom broju korisnika olakša pristup bitnim informacijama putem platforme koju koristi veliki broj ljudi. Pokrenuta Viber zajednica izazvala je interesovanje velikog broja ljudi, a Viber Rakuten je RARIS-u ponudio podršku i partnerstvo u realizaciji aktivnosti.

Aktivnosti

Viber Zajednica BIZNIS INFO – RARIS u 2025. godini informiše preko 1670 članova zajednice, a očekivanja su da će se VZ i dalje razvijati.

U decembru 2025.godine realizovanaotpočela Marketinška kampanja VZ Biznis info RARIS, a informacija o funkcionisanju VZ prosleđena mejlom i bazi od preko 5.500 kontakata.

Očekivani rezultati u 2025.

Očekivani rezultati u 2025.

- Realizovati najmanje 1 marketinšku kampanju VZ

Pravovremeno informisati članstvo VZ o aktuelnim dešavanjima u oblasti biznisa kroz najmanje 25 objava i korisnih informacija Ostvarenoi rezultati u 2025.

- U 2025. godini realizovanapočela je 1 marketinška kampanjarealizacija marketinške kampanje VZ Biznis info RARIS slanjem mejlova o VZ na preko 5.500 adresa.
- VZ ima više od 1670 članova
- U 2025. godini podeljeno 26 informacija kroz VZ

6. Implementacija projekata za koje je obezbeđeno eksterno finansiranje

Planirano je da RARIS u 2025-toj radi na minimum 3 eksterno finansiranih projekta, i radilo se na 14 projekata koji su eksterno finansirani.

To su sledeći projekti:

1. Rural Sustainability Transitions through Integration of Knowledge for improved policy processes – RUSTIK

Projekat RUSTIK (Rural Sustainability Transitions through Integration of Knowledge for improved policy processes - Tranzicije ruralne održivosti kroz integraciju znanja za unapređene političke procese) je četvorogodišnji multidisciplinarni istraživački projekat.

Projekat ima za cilj da omogući akterima i kreatorima politika ruralnih zajednica da osmisle bolje strategije, inicijative i politike koje podstiču tranziciju održivosti ruralnih područja.

Projekat, finansiran iz Programa Horizon Europe, predviđa analizu trenutnih zahteva prilagođavanja ruralnih sredina, podršku procesima kreiranja ruralne politike koja bolje razume različite ruralne funkcije i karakteristike, kao i potencijale i izazove sa kojima se sreću ruralnih područja. Životna sredina, klimatsko-energetski, socio-ekonomski i digitalni, biće ključni tranzicioni putevi koji će se analizirati kroz Projekat. Istraživanja u realnom okruženju (Living Lab) u 14 evropskih pilot regiona u 10 evropskih zemalja biće centralni element za generisanje novih saznanja o ruralnoj raznolikosti i društvenoj transformaciji.

Istraživanja Projekta RUSTIK u realnom okruženju identifikovaće nove podatke i metode prikupljanja podataka, u kombinaciji sa raspoloživim izvorima podataka, kako bi se postavili relevantni indikatori. Projekat će takođe raditi na integraciji i diseminaciji podataka, kako bi se informacije i analize učinile dostupnim kreatorima politika, i kako bi se unapredila procena uticaja politika na ruralna područja. Konačni cilj je unapređenje strategija za kreiranje politika i struktura upravljanja

Partneri na Projektu su 30 organizacija - osam univerziteta i četiri istraživačka instituta, dva MSP zasnovana na znanju, dve NVO, pet lokalnih ili regionalnih javnih uprava, dve lokalne akcione grupe (LAG), tri poslovna udruženja i tri regionalne razvojne agencije.

Tokom 2025. na bazi sprovedenog sveobuhvatnog istraživanja kratkih lanaca snabdevanja hranom koji povezuju lokalne poljoprivrednike sa brzo rastućom tražnjom za hranom u sektoru

turizma u opštinama Sokobanja i Boljevac, organizovano je više sastanaka u cilju predstavljanja rezultata.

Tokom eksperimenta, popunjeno je ukupno 77 upitnika korišćenjem Maptionnaire platforme. Na osnovu prikupljenih podataka mapirano je 240 aktera u lancu snabdevanja i 300 međusobnih veza, što je omogućilo detaljan uvid u tokove robe i prostorne povezanosti u lokalnom lancu snabdevanja.

Rezultati ankete ukazuju na nekoliko ključnih preliminarnih nalaza: hoteli i restorani u manjoj meri nabavljaju proizvode direktno od lokalnih poljoprivrednih gazdinstava, već se pretežno oslanjaju na veće dobavljače; većinu restorana snabdevaju veletrgovci van regiona; institucionalne prepreke, uključujući restriktivne propise u oblasti trgovine hranom, otežavaju saradnju između lokalnih proizvođača i drugih aktera; lokalne samouprave i turističke organizacije prepoznate su kao ključni akteri u prevazilaženju ovih prepreka. Projekat će trajati do 30. novembra 2026. godine.

2. Rural communities' engagement bringing green solutions – RURAL GREEN

Projekat „Rural communities' engagement bringing green solutions – RURAL GREEN (Angažovanje ruralnih zajednica donosi zelena rešenja RURALNO – ZELENO) je izgrađen na rastućem interesovanju civilnog društva i udruživanju u razmatranju klimatskim i zelenih pitanja i predlaganju rešenja donosiocima odluka. Opšti cilj projekta je podsticanje učešća ruralnog stanovništva i stvaranje snažnijeg pristupa odozdo prema gore kao i inkluzivnijeg procesa kreiranja politike u ozelenjivanju ruralne ekonomije i bržem prelasku na cirkularnu ekonomiju.

Ovakvim pristupom projekat ima za cilj smanjenje negativnog uticaja poslovanja na klimu i životnu sredinu kao i na podizanje svesti o ozelenjivanju poslovanja i prednostima primene cirkularne ekonomije u ruralnim područjima.

Štaviše, projekat će pokrenuti diskusiju o politikama EU i raznolikosti uključenih zemalja, kroz razmenu znanja.

Glavne ciljne grupe projekta su žene koje žive u ruralnim područjima i ostalo ruralno stanovništvo.

U projektu učestvuje 5 zemalja (Srbija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Slovenija) i 5 partnera. Osim RARIS-a tu su još i:

- Centar za ekonomski i ruralni razvoj (BIH)
- Privredna komora Vidin (Bugarska)
- Centar kompetencija za napredno inženjerstvo, Nova Gradiška (Hrvatska)
- Razvojna agencija Savinjsko-šaleške regije (Slovenija)

U okviru projekta, tokom 2025. održane su tri konferencije u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, kao i finalna konferencija, u aprilu i trodnevni kreativni maraton u Vidinu u Bugarskoj (u oktobru) koji su zajedno okupili blizu 500 učesnika iz pet zemalja.

U okviru projekta izrađena je i E-Book - elektronska knjiga koja donosi primere dobre prakse u cirkularnoj ekonomiji, kao i predloge za unapređenje politika za svih pet zemalja, koje su učestvovala u projektu. Ovi predlozi sadrže konkretne mere za brži prelazak na cirkularnu ekonomiju. Elektronska knjiga je besplatna i može se preuzeti na sajtu <https://rural-green.raris.org>

Završna konferencija projekta pod nazivom „Praktična rešenja za cirkularnu ekonomiju i učešće građana“ uspešno je održana 13. novembra 2025. godine, kao online događaj. Konferencija je privukla izuzetno interesovanje i okupila 255 učesnika iz Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Bugarske.

Cilj konferencije bio je da se predstave praktični primeri i mogućnosti primene principa cirkularne ekonomije u ruralnim područjima, kroz stvarne primere i proverena rešenja iz regiona.

Projekat je realizovan u okviru evropskog CERV programa i trajao je do 31.12.2025.

3. Empowerment of the stakeholders in the implementation of the Directive on the promotion of the use of energy from renewable sources in term of energy storages and energy networks stability - ESINERGY

Projekat ESINERGY realizuje se u okviru Interreg Danube Region programa i ima za cilj rešavanje jednog od ključnih problema u savremenoj energetske tehnologiji, a to je upravljanje disbalansom između proizvedene energije i opterećenja u električnoj mreži, što nije adekvatno za predstojeće potrebe kao što su rastuća potrošnja, tražnja za energijom itd. Projekat će uvesti pilotske pristupe za smanjenje vršnih opterećenja direktno u električnim mrežama, tako da proizvođači mogu koristiti energiju za sopstvene potrebe (toplotne pumpe, energetska skladišta, punjači, energetske zajednice koje mogu prilično dobro balansirati razlike između proizvodnje i potražnje) i podržati samodovoljnost. Nakon toga, planiranje politike u vezi s vršnim opterećenjima će biti poboljšano putem transnacionalne strategije kako bi se mere mogle replikovati na drugim područjima.

U okviru projekta je realizovano 8 pilot aktivnosti za smanjenje vršnih opterećenja i izrađena je transnacionalna strategija za smanjenje vršnih opterećenja i pravilnu implementaciju EU Direktiva. Ovu transnacionalnu strategiju, RARIS je predstavio u Privrednoj Komori Srbije 28.10.2025. Tom prilikom, RARIS i Privredna komora Srbije potpisali su memorandum o razumevanju kojim su se saglasili da će zajednički raditi na promociji transnacionalne strategije i uključivanju mera predviđenih strategijom u zakonodavni okvir. Pored toga, unapredili smo okvir za sprovođenje formalizovanjem saradnje sa ključnim institucijama tako da su pisma o namerama pribavljena od Udruženja inženjera i tehničara grada Zaječara, Opštine Boljevac, Instituta za prekogranična područja, Mreže za ruralni razvoj Srbije i Srpske asocijacije regionalnih razvojnih agencija (SARRA).

Vodeći partner na projektu je Lokalna energetska agencija Pomurje, Slovenija, a RARIS je, uz još 14 organizacija iz 12 zemalja, partner na projektu.

Projekat će trajati 30 meseci počevši od januara 2024 do kraja juna 2025..

4. Improving urban climate change adaptation capacities by testing and promoting the 'sponge city' methodology on transnational level – SPONGECITY

Gradovi – Sunderi (SpongeCity) - Unapređenje urbanih kapaciteta za prilagođavanje klimatskim promenama kroz testiranje i promociju metodologije „Grada Sundeira“ na transnacionalnom nivou je projekat koji se realizuje se u okviru Interreg Danube Region programa.

Dunavski region je pogođen elementarnim nepogodama uzrokovanim klimatskim promenama, povećanjem intenziteta i učestalosti toplotnih talasa, sušama, požarima i obilnim padavinama sa naglim poplavama na lokalnom nivou. S obzirom da 75% stanovništva regiona živi u gradovima, ove anomalije stavljaju građane u poseban rizik. Urbano upravljanje vodama je do sada uglavnom sledilo tradicionalne pristupe, uključujući velike investicije u tzv „sivu“ infrastrukturu, bez inovacija i uključivanja ekosistema. Koncept „Gradovi – Sunderi“ pomaže gradovima da se izbore sa viškom padavina koristeći različite tehnike. Projekat analizira hidroklimatske karakteristike i prakse upravljanja vodama u 12 evropskih gradova. Projekat će

pripremiti alate za podršku planiranju mera „Gradovi – Sunderi“, izraditi lokalne akcione planove, studije izvodljivosti i testirati par pilot aktivnosti.

Grad - Sunder je urbano područje koje je dizajnirano da se nosi sa viškom padavina koristeći različite tehnike. Grad - Sunder ublažava i sprečava urbane poplave tako što daje gradskom području mogućnost da prirodno apsorbira vodu. Ovaj koncept smanjuje obim nepropusnih površina i povećava količinu upijajućeg zemljišta: zelene površine, zelene zidove, biološke vode, jezera u unutrašnjosti grada, kišne bašte, propusne trotoare itd. Ako ovakav pristup dopunimo sistemima za kanalizaciju i skladištenje, možemo pomoći u suzbijanju nestašice vode.

U toku realizacije projekta partneri iz Austrije su razvili Sponge City Toolbox. Namena ovog alata je da omogući analizu i vizualizaciju ključnih klimatskih i prostornih indikatora u urbanim sredinama, sa ciljem podrške planiranju mera prilagođavanja klimatskim promenama i implementaciji SpogeCity mera. Značajan je jer povezuje naučne podatke sa praktičnim potrebama urbanog planiranja, omogućavajući donošenje odluka zasnovanih na podacima. Obzirom da Alat sadrži podatke za teritoriju Grada Zaječara on ima veliki značaj za planiranje u urbanoj zoni grada.

U toku 2025 godine RARIS je kroz projekat ugovorio i izradu Akcionog Plana za primenu koncepta Gradova Sundera na teritoriji Grada Zaječara. Dokument je izrađen tokom godine i pripremljen je za evaluaciju od strane partnera na projektu. LAP je definisao i predložio konkretne intervencije zasnovane na prirodi, odabrane kroz Sponge City Toolbox paket alata i prilagođene lokalnim uslovima. Grada Zaječara. LAP predlaže 11 konkretnih mera koje je moguće inkorporirati u buduća planska dokumenta Grada. Pored toga on služi i kao osnova za izradu Project Fiche-a za eventualnu primenu jedne od definisanih mera šta je deo budućih aktivnosti u okviru projekta.

Projekat okuplja 13 projektnih partnera i 20 pridruženih strateških partnera iz 12 zemalja. Vodeći partner na projektu je Univerzitet Pečuj, Mađarska, a RARIS je jedan od partnera.

Projekat će trajati 30 meseci počevši od januara 2024 do kraja Juna 2026 godine.

5. Development and testing of a shared, AI-based predictive model for a coordinated use of big data and for a joint Monitoring System of landslides risk in the Adriatic-Ionian region - AIMS

Projekat „Razvoj i testiranje modela predviđanja baziranog na veštačkoj inteligenciji i koordiniranoj upotrebi podataka za zajednički sistem praćenja rizika od klizišta u jadransko-jonskom regionu – AIMS“ realizuje se u okviru Interreg Adrion programa.

Vodeći partner na projektu je Università Politecnica delle Marche (Italija)

Partneri na projektu su:

- Geological Survey of Slovenia (Slovenija)
- Albanian Geological Survey (Albanija)
- Resource Environmental Centre Bosnia and Herzegovina (BIH)
- Croatian geological survey (Hrvatska)
- University of Patras (Grčka)
- Romagna Tech (Italija)
- RARIS - Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije (Srbija)

Projekat ima za cilj izradu i širenje prilagođene metodologije za teritorijalne planere i kreatore politike kako bi im se omogućilo rano predviđanje i upravljanje rizikom od klizišta u regionu ADRION. U tu svrhu, AIMS se fokusira na međusobne veze između različitih pojava klizišta i meteoroloških događaja izazvanih klimatskim promenama kako bi se izgradili modeli

predviđanja zasnovani na veštačkoj inteligenciji i analizi podataka koji mogu da smanje ranjivost makroregiona na klimatske promene.

U toku 2025. godine, aktivnosti na projektu su se uglavnom fokusirale na izradu platforme koja će služiti za ranu detekciju opasnosti od klizišta uz upotrebu veštačke inteligencije.

RARIS na projektu ima ulogu vodećeg partnera za komunikaciju i zadužen je za razmenu informacija među partnerima na projektu kao i prema spolja. RARIS je u okviru projekta AIMS imao aktivnu i višestruku ulogu, doprinoseći kako tehničkim i strateškim aspektima projekta, tako i obezbeđivanju kvaliteta i komunikacije. RARIS je učestvovao u izradi ključnih projektnih dokumenata, uključujući smernice za zahteve i specifikacije sistema za praćenje i ranu detekciju klizišta, razvoj AIMS platforme za upravljanje podacima i pripadajućeg priručnika, kao i pripremne aktivnosti za planove pilot-testiranja. Pored toga, RARIS je aktivno učestvovao u transnacionalnim projektnim sastancima, prezentovao komunikacione i diseminacione aktivnosti, održavao i ažurirao projektni veb-sajt, te pripremio drugi projektni bilten, čime je dao značajan doprinos transparentnosti, koordinaciji i ukupnoj uspešnoj implementaciji projekta.

Projekat AIMS će trajati 33 meseca (01.06.2024 – 28.2.2027).

6. IARTE - Inclusive and Accessible Rural Tourism Enhancement - Advancing Inclusivity and Accessibility in Less-Known Rural Tourism Heritage Sites

Projekat IARTE koji se realizovao u okviru Interreg Danube Region Programa (Seed Money Facility) i koji je završen u toku 2025. godine je inovativna inicijativa koja ima za cilj podršku transformaciji turizma u Dunavskom regionu poboljšanjem pristupačnosti i inkluzivnosti na manje poznatim turističkim i kulturnim mestima za ljude sa invalidnosti (OSI). Okupljao je konzorcijum partnera u kome je RARIS bio vodeći partner, a partneri na projektu su bili Razvojni centar iz Murske Sobote (Slovenija), i Udruženje za promociju turizma – Vidin iz Bugarske.

Glavni cilj projekta je bio podrška transformaciji turizma kroz poboljšanje pristupačnosti za posetioce sa invaliditetom kako bi bili u mogućnosti da posete manje poznata mesta kulturnog nasleđa u ruralnim sredinama. Ovaj projekat nastojao je da premosti jaz između potencijala ruralnog turizma i problema pristupačnosti sa kojima se suočavaju pojedinci sa invaliditetom. Fokusirajući se na manje poznate lokacije, projekat je imao za cilj da diverzifikuje turističku ponudu u regionu i smanji prekomerni turizam na popularnim lokacijama.

Fokusiran na analizu potreba i razvoj projektnih aktivnosti za obuku kadrova, razvoj inkluzivnosti i pristupačnosti infrastrukture na lokacijama, projekat je koristio digitalne alate, stvarajući komplet podrške za pristupačan turizam.

Osim analize trenutne situacije u smislu pristupačnosti turističkih lokacija, ključni rezultati projekta su analiza dostupnih izvora finansiranja za projekte pristupačnosti i razvijeni predlog projekta spreman za podnošenje na transnacionalnim konkursima koje objavljuje EU ili sličnih donatorskih programa. Na osnovu ovog predloga projekta, konkurisano je kod ERASMUS+ programa i projektna prijava je prihvaćena. Podnet i odobren projekat nosi naziv TACT - Training for Accessible Cultural Tourism (Trening za pristupačni turizam). Više detalja o ovom projektu u tački 14.

Projekat IARTE je trajao od 1.9.2024 – 31.08.2025.

7. IMPACTful ACTions - Increasing involvement of youth in regional development and policy-making

Projekat IMPACTful ACTions - Povećano učešće mladih u regionalnom razvoju i kreiranju politike realizuje se u okviru Interreg Danube Region Programa (Seed Money Facility) je još

jedan projekat koji je završen u toku 2025. Projekat se fokusirao na saradnju struktura za donošenje odluka kako bi se poboljšalo uključivanje mladih u donošenje odluka ključnih za regionalni razvoj. Mladi, su vitalni deo civilnog društva i sposobni su da obezbede da se razvoj regiona zasniva na realnim potrebama. Da bi se to sprovelo, neophodno je ojačati saradnju između mladih i donosilaca odluka na lokalnom, regionalnom i dalje do nacionalnog i transnacionalnog nivoa.

Glavni cilj projekta je bio osnaživanje mladih ljudi za učešće u regionalnom razvoju Dunavskog regiona.

Ključni rezultati projekta su detaljan izveštaj o uključenosti mladih u procese donošenja odluka, kao pregled postojeće situacije, ali na bazi toga i razvijeni predlog projekta spreman za podnošenje na transnacionalnim konkursima koje objavljuje EU ili slični donatorski programi uključujući i detaljan pregled mogućnosti za finansiranje ovakvog projekta.

Vodeći partner na projektu je bio Razvojni centar Novo mesto iz Slovenije, a partneri su bili Razvojna agencija Ličko-senjske županije iz Hrvatske i RARIS.

Projekat je trajao od 1.9.2024 – 31.08.2025.

8. Promocija obnovljive energije i energetske efikasnosti u istočnoj Srbiji

Projekat "Promocija obnovljive energije i energetske efikasnosti u istočnoj Srbiji" finansiralo je Nemačko savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) i RARIS, a realizovan je u saradnji sa GIZ-om.

Cilj projekta: Ojačati i uključiti zainteresovane strane u istočnoj Srbiji da ubrzaju uvođenje obnovljivih izvora energije i doprinesu uspešnoj energetske tranziciji.

Projekat je dobro usklađen i bavi se ključnim izazovima:

- Uspostavljanjem platforme za saradnju zainteresovanih strana: Regionalna platforma za obnovljivu energiju i energetske efikasnosti podstiče saradnju i donošenje odluka o pitanjima obnovljive energije u istočnoj Srbiji. Platforma obnovljive energije Istočna Srbija je mehanizam za formulisanje stavova, interesa i politika ključnih lokalnih i regionalnih aktera u vezi sa obnovljivom energijom u istočnoj Srbiji. Platforma obnovljive energije istočne Srbije omogućava akterima da se redovno sastaju, razmenjuju znanja i informacije i stvaraju sinergiju za buduće aktivnosti.
- Izgradnja kapaciteta i podizanje svesti: Radionice, informativni dani i praktični vodič pomažu region znanjem i veštinama za usvajanje rešenja za obnovljivu energiju.
- Podizanje svesti javnosti i informisanje: formiranje Info punkta o obnovljivoj energiji u Knjaževcu i kampanje na društvenim mrežama podiže svest o prednostima i mogućnostima obnovljive energije.

Cilj projekta naglašava angažovanje zainteresovanih strana i akcije ka prihvatanju obnovljive energije, usklađivanje sa rezultatima projekta fokusiranim na Regionalnu platformu za obnovljivu energiju istočne Srbije, izgradnju kapaciteta, info punkt o obnovljivoj energiji Knjaževac i podizanje svesti.

Rezultati projekta

- Formirana je regionalna platforma za obnovljive izvore energije i energetske efikasnosti Istočna Srbija i kreirana kao mehanizam za formulisanje stavova, interesa i politika ključnih lokalnih i regionalnih aktera u vezi sa obnovljivom energijom i energetske efikasnošću u istočnoj Srbiji.
- Povećani su regionalni kapaciteti u oblasti održivog korišćenja obnovljive energije i energetske tranzicije.

- Uspostavljen je Centar za energetske savetovanje u Knjaževcu, kao mesto gde građani mogu dobiti informacije i stručnu podršku za obnovljivu energiju i energetske tranzicije.
- Povećana je svest javnosti o obnovljivoj energiji i energetskoj tranziciji

Projekat predstavlja razvojnu inicijativu usmerenu na edukaciju, saradnju i promociju u regionu istočne Srbije. Direktna korist regionu istočne Srbije ogleda se u boljem informisanju, osnaživanju lokalnih aktera i stvaranju uslova za primenu OIE i EE rešenja, što posredno može dovesti do veće investicione aktivnosti, nižih energetskih troškova i ekoloških poboljšanja u budućnosti.

9. „Veštačka inteligencija (AI) u turizmu istočne Srbije“

Projekat je finansiran od strane Ministarstva turizma i omladine, a realizovao ga je RARIS, 8 turističkih organizacija istočne Srbije i Klaster ruralnog turizam Čarolija istoka. Cilj projekta je obuka kadrova i prilagođavanje turizma istočne Srbije brzim promenama uzrokovanim primenom veštačke inteligencije (AI) u turizmu. Ciljne grupe su bile: hoteli, moteli, vile, pansioni, odmarališta, kampovi, seoska turistička domaćinstva i pružaoci usluga smeštaja u domaćoj radinosti, restorani i drugi ugostiteljski objekti, turističke agencije i institucije i organizacije za podršku razvoja turizma

Aktivnosti projekta koje su realizovane:

- Obuka na temu „Budućnost turizma je digitalna“ sa 17 učesnika. Među učesnicima su pretežno bili preduzetnici u turizmu, seoska turistička domaćinstva, objekti domaće radinosti i turistički radnici opština.
- Obuka na temu „Od pretrage do rezervacije“ sa 23 učesnika. Među učesnicima su bili zaposleni u turističkim agencijama, seoska turistička domaćinstva i vlasnici objekata domaće radinosti.
- Obuka na temu „Primena kreativnog ChatGPT-a u turizmu“ sa 24 učesnika. Među učesnicima su bili zaposleni u turističkim agencijama, preduzetnici i zaposleni u turizmu i turistički radnici opštine.

10. „Ekosistem za inovacije i pametnu ekonomiju u Boru“

Ovaj projekat realizuju grad Bor i RARIS kroz program EU PRO Plus, a finansira se sredstvima EU. Cilj projekta je transformacija grada Bor u prosperitetni centar za inovacije i pametnu ekonomiju, podstičući održivu ekonomsku diversifikaciju, preduzetništvo i poboljšanje kvaliteta života za sve stanovnike.

Projekat ima dva specifična cilja:

- Da postavi osnovu za uspostavljanje Ekosistema za inovacije i pametnu ekonomiju u Boru
- Da pomogne pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i kulturu preduzetništva u Boru, razvijanjem veština i kompetencija za naprednu i inovativnu pametnu ekonomiju.

Rezultati projekta:

- Glavni hardverski i softverski elementi Ekosistema za inovacije i pametnu ekonomiju u Boru uspostavljeni i funkcionalni

- Pametna specijalizacija 4S, industrijska tranzicija i preduzetništvo široko promovisani, uz razvijene veštine i kompetencije za inovacije i pametnu ekonomiju za 250 pojedinaca i organizacija.

Aktivnosti koje su realizovane:

- Osnivanje Start-Up centra u Boru
- Osnivanje Ruralnih Start-Up tačaka u Zlotu i Gornjanu
- Uspostavljanje Living Lab-a „Ekosistem za inovacije i pametnu ekonomiju u Boru“
- Digitalna platforma za inovacije i pametnu ekonomiju
- Razvoj kompetencija za pametnu specijalizaciju 4S, industrijsku tranziciju i preduzetništvo
- Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacionih kapaciteta
- Razvoj i jačanje digitalnih intenziteta
- Razvoj praktičnih vodiča za cirkularnu ekonomiju i digitalni marketing
- Početak priprema BIC Bor za rekonstrukciju
- Promotivna kampanja

Projekat je postavio temelje za uspostavljanje Ekosistema za inovacija i pametnu ekonomiju — odnosno mrežu povezanih subjekata, resursa i usluga koje podstiču razvoj novih ideja i tehnološki orijentisanih biznisa, što do sada nije bio standard u tradicionalno rudarski orijentisanom ekonomskom okruženju Bora.

Ključne komponente projekta:

- Start-up centar u Boru — mesto za podršku mladim preduzetnicima i inovatorima pri pokretanju biznisa
- Ruralne start-up tačke u Zlotu i Gornjanima — širenje mogućnosti i van urbanog centra
- Living Lab (živa laboratorija) koja okuplja lokalne aktere i stvara prostor za saradnju i testiranje ideja u stvarnom okruženju.
- Digitalna platforma za inovacije i pametnu ekonomiju — olakšava pristup resursima, informacijama i umrežavanje.

RARIS je bio partner gradu Boru na realizaciji ovoga projekta i bio je zadužen za organizovanje i realizaciju svih „soft“ aktivnosti, među kojima su: uspostavljanje i rad „Living Lab“ – žive laboratorije za inovacije i pametnu ekonomiju, ciklus obuka i treninga, javni poziv i podrška MSP kroz podizanje inovativnih kapaciteta i digitalnog intenziteta i mentorsku podršku, izradu digitalne platforme i promotivne kampanje.

11. „Magija istočne Srbije“

Projekat realizuje grad Zaječar sa partnerima: opštinom Sokobanja, opštinom Knjaževca, opštinom Boljevac i RARIS-om, kroz program EU PRO Plus, a finansira se sredstvima EU. Cilj projekta je jačanje identiteta urbanog područja i teritorijalno umrežavanje kroz stvaranje održivih turističkih proizvoda na teritoriji gradskog područja grada Zaječara i opština Knjaževac, Sokobanja i Boljevac

Projekat ima dva specifična cilja:

- Razvoj regionalne turističke ponude i povećanje održive turističke infrastrukture sa novim sadržajima u svim lokalnim samoupravama u urbanom području
- Teritorijalno umrežavanje i objedinjavanje turističke ponude kroz uvođenje inovativnih usluga za promociju regionalne turističke ponude i upravljanje turističkim potencijalima

Rezultati projekta:

- Završena izgradnja i opremanje Omladinskog kampa u Park šumi Kraljevica
- Definisan način upravljanja Omladinskim kampom u Park šumi Kraljevica
- Bovansko jezero je uključeno u turističku ponudu kroz uređenje dve plaže, igrališta za odbojku na pesku i organizovane vožnje turističkim brodom.
- Nastavljeno uređenje Sportsko-rekreativnog i Zdravstveno-rehabilitacionog centra „Banjica“ dodavanjem novih sadržaja i pripremom terena za realizaciju narednih faza
- Unapređeni turistički kapaciteti izgradnjom poligona i trim staze „Pumtrek“ u naselju Rtanj i postavljanjem turističke signalizacije u opštini Boljevac
- Uspostavljena Turistička karta Zaječarskog okruga i funkcioniše kao inovativna usluga za promociju regionalne turističke ponude.
- Podržan regionalni teritorijalni identitet urbanog područja razvojem Teritorijalnog marketing programa

Aktivnosti koje se realizuju:

- Dogradnja i opremanje Omladinskog kampa u Park šumi Kraljevica i definisanje načina upravljanja
- Uređenje dve plaže i igrališta za odbojku na pesku i organizovane vožnje turističkim brodom na Bovanskom jezeru kod Sokobanje.
- Uređenje Sportsko-rekreativnog i Zdravstveno-rehabilitacionog centra „Banjica“, i uvođenje novih sadržaja
- Izgradnja poligona i trim staze „Pumtrek“ u naselju Rtanj i postavljanjem turističke signalizacije u opštini Boljevac
- Uspostavljanje Turistička karta Zaječarskog okruga u cilju promocije regionalne turističke ponude.
- Izrada teritorijalnog marketing programa Zaječarskog okruga
- Promocija projekta

Projekat „Magija istočne Srbije“ nije samo ulaganje u fizičku infrastrukturu, on spaja turističke resurse i stvara jaču regionalnu ponudu; unapređuje turistički potencijal sa ekološkim elementima; podstiče ekonomsku aktivnost i zapošljavanje i povećava vidljivost istočne Srbije kao atraktivne destinacije.

12. „From reality to digitality“

Projekat realizuje opština Boljevac u partnerstvu sa muzejom Čiprovci, Asocijacijom za razvoj turizma iz Vidina i RARIS-om, a finansira se kroz program Interreg VI – A Bulgaria - Serbia. Projekt je usmeren na obnovu i modernizaciju Muzeja Timočke bune u Boljevcu i Muzeja u Čiprovcima, kroz povezivanje fizičkog prostora sa savremenim digitalnim tehnologijama. Projekt kombinuje očuvanje kulturne baštine s razvojem digitalnih kompetencija i inovativnih edukativnih sadržaja za širu zajednicu.

Ciljevi projekta

- Renovirati i unaprijediti prostor Muzeja Timočke bune i Muzeja u Čiprovcima

- Digitalizovati muzejski sadržaj i učiniti ga dostupnijim posetiocima
- Razviti digitalne i kreativne veštine učesnika projekta
- Povezati kulturnu baštinu s modernim tehnologijama i obrazovanjem

Očekivani rezultati

- Obnovljen i modernizovan muzejski prostor
- Kreirani digitalni muzejski sadržaji (multimedija, interaktivni prikazi)
- Veća posećenost i dostupnost muzeja
- Povećana svest o značaju lokalne kulturne baštine

Aktivnosti

- Rekonstrukcija Muzeja Timočke bune u Boljevcu
- Renoviranje i revitalizacija Muzeja u Čiprovcima
- Izrada multimedijalnog proizvoda – snimanje filma „Stara čiprovčka svadba“
- Izrada GAP digitalne analize muzeja i turističkih atrakcija i Akcionih planova za unapređenje digitalnih usluga i online komunikacije za kulturno nasleđe Istočne Srbije i Severozapadne Bugarske
- Organizovanje digitalne promotivne kampanje
- Izrada E-platforme za kulturno nasleđe Istočne Srbije i Severozapadne Bugarske
- Osnivanje prekograničnog centra za 3D modelovanje/fotogrametriju

Projekt koristi regionu istočne Srbije kroz: modernizaciju i digitalizaciju kulturnih atrakcija; veću atraktivnost turističke ponude i bolje iskustvo posetilaca; razvoj digitalnih alata i platformi za promociju kulturnog nasleđa; jačanje kapaciteta lokalnih muzeja i organizacija; prekograničnu promociju i zajedničke turističke inicijative i daje indirektnu podršku održivom turizmu i društvenoj uključenosti.

13. BIOMIMICRY – Promovisanje rešenja za zaštitu i obnovu biodiverziteta imitiranjem prirode

Projekat BIOMIMICRY, RARIS, kao partner, realizuje u konzorcijumu sa još sedam partnera iz šest zemalja (Italija, Slovenija, Hrvatska, BIH, Crna Gora i Srbija) u okviru evropskog IPA-ADRION programa. Projekat se bavi problemom gubitka biodiverziteta usled klimatskih rizika u Jadransko-jonskom regionu kroz integraciju koncepta biomimikrije (koncept kopiranja prirode) u zelenu infrastrukturu. Kroz međunarodna istraživanja, pilot projekte i razvoj politika, projekat promoviše prirodom inspirisan dizajn za održive pejzaže, upravljanje vodama i obnovu staništa.

Iako je koncept „zelene infrastrukture“ poznat, često mu nedostaju inteligentna rešenja prirodnih sistema. Projekat BIOMIMICRY integriše praksu oponašanja modela i strategija iz prirode – kako bi razvio rešenja koja su suštinski održiva, otporna i regenerativna.

Projekat povezuje više država kako bi se proučila lokalna staništa i razvijale inovativna, prirodom inspirisana dizajnerska rešenja. Projekat će sprovesti biomimikrijom inspirisana rešenja na pet lokacija, sa fokusom na staništa oprašivača, upravljanje vodama i obnovu močvarnih područja. Biće razvijen i onlajn alat za biomimikriju i uspostavljena oznaka „biomimikrijom inspirisano“ kao forma sertifikacije i priznanja.

Povezujući zelenu infrastrukturu sa genijalnim rešenjima iz prirode, projekat BIOMIMICRY stvara osnovu za otporniji biodiverzitet i bogatiju budućnost.

Na samom početku realizacije projekta, zbog statusnih problema sa vodećim partnerom (Istraživački centar Rakičan iz Slovenije), došlo je do odlaganja početka projekta. Ulogu vodećeg partnera, umesto Istraživačkog centra Rakičan, preuzeo je Razvojni Centar Murska Sobota, a sama procedura zamene partnera je potrajala, tako da je realni početak projekta, umesto u septembru 2024. bio 1. jun 2025.

Tokom 2025. osim uvodnog sastanka partnera, započelo se sa izradom dve studije koje će služiti kao osnova za dalje aktivnosti na projektu: Studija tipologije biotopa u Srbiji i Studija o proceni staništa i analizi biodiverziteta.

Projekat je započet u septembru 2024. i trajaće do novembra 2027.

14. – TACT – Trening za pristupačan kulturni turizam

TACT – Training for Accessible Cultural Tourism je međunarodni projekat koji se realizuje u okviru ERASMUS+ programa i ima za cilj unapređenje pristupačnosti kulturnog i turističkog nasleđa, posebno u manje poznatim destinacijama, kroz jačanje kapaciteta organizacija koje pružaju podršku razvoju turizma. Projekat je usmeren na osposobljavanje zaposlenih u turističkim i kulturnim institucijama da razvijaju i primenjuju inkluzivna rešenja, sa posebnim fokusom na potrebe osoba sa invaliditetom.

Projekat je nastao kao direktna posledica projekta IARTE (tačka 6.) i na bazi razvijenog predloga projekta, podnet je na konkurs raspisan u okviru programa ERASMUS+.

Kroz razvoj i sprovođenje programa „obuke trenera“, TACT doprinosi unapređenju znanja i veština stručnjaka u oblasti pristupačnosti, inkluzivnih usluga i prilagođene infrastrukture. Projekat uvodi inovativne i praktične metode učenja, uključujući studijske posete, pilot-obuke i rad na konkretnim primerima iz prakse, čime se obezbeđuje direktna primena stečenih znanja u lokalnim sredinama.

Tokom trajanja projekta biće izrađen trening kurikulum i sprovedena obuka zaposlenih u kulturnom i turističkom sektoru u zemljama partnerima (Srbija, Bugarska i Slovenija), kao i uspostavljena onlajn platforma za učenje i razmenu znanja. Dodatno, kroz mentorsku mrežu projekat će podstaći dugoročnu saradnju između stručnjaka za pristupačnost i organizacija koje upravljaju kulturnim dobrima.

TACT projekat doprinosi jačanju institucionalnih kapaciteta, podizanju svesti o značaju pristupačnog kulturnog turizma i stvaranju održivih mehanizama za inkluzivni razvoj, čime se direktno podržavaju evropske vrednosti jednakosti, dostupnosti i društvene uključenosti.

Partneri na projektu su, osim RARIS-a koji je vodeći partner, još i Asocijacija za promociju turizma iz Vidina, Bugarska i Razvojni centar Murska Sobota iz Slovenije.

U toku 2025. godine raspisan je javni poziv i odabrano 6 osoba koje će proći trening za trenere, napravljena je analiza potreba za treningom u okviru pristupačnosti turističkih lokacija i izrađen trening kurikulum koji će predstavljati osnovu za obuku trenera, odnosno kasnije obuke ljudi iz turističkog sektora.

Projekat će trajati od 1.9.2025-31.8.2026.

7. Promocija mogućnosti investiranja u region

Opis potrebe
Nizak nivo investiranja u region značajno usporava razvoj regiona. Ovaj problem ima više uzroka od kojih su najvažniji: • Loša saobraćana povezanost regiona sa glavnim koridorima   • Lokalne samouprave još uvek nisu dobile pravo raspolaganja imovinom   • Nizak nivo pripremljenosti projekata za investiranje   • Region nije prepoznat kao investiciona destinacija   Sve ovo ukazuje na potrebu da se paralelno radi na nekoliko koloseka. RARIS će zajedno sa lokalnim samoupravama i privredom regiona pre svega radi na promociji mogućnosti investiranja u region.
Aktivnost
U toku 2025. godine glavne aktivnosti su bile: • Redovno ažuriran web sajt namenjen promociji investicionih mogućnosti istočne Srbije www.investeastserbia.com, na tri jezika (srpski, engleski i nemački).   • Prikupljeni su podaci i ažurirane su sve investicione lokacije, tako da su danas na sajtu dostupne ukupno 64 investicione mogućnosti   • Ažurirani su podaci za sve investicione lokacije u turizmu, tako da je danas mapirano 36 investicija u turizmu koje su date u posebnoj sekciji na sajtu www.investeastserbia.com   • U bazi RAS (Razvojne agencije Srbije) nalazi se ukupno 18 investicionih lokacija sa teritorije istočne Srbije   • Tokom 2025. 29.929 ljudi je posetilo sajt investeastserbia.com   •
Ostvareni rezultat u 2025.
Očekivani rezultati: • Investicioni potencijali regiona dostupniji potencijalnim investitorima,   Ostvareni rezultati: • Investicioni potencijali regiona dostupniji potencijalnim investitorima   •

8. Promocija i zastupanje interesa regiona

Opis potrebe
Nedovoljni uticaj regiona i opština na mestima gde se odlučuje.
Aktivnost
RARIS je promovisao i zastupao interese svojih osnivača pred domaćim i međunarodnim interesnim grupama.   Potrebe regiona su predstavljane različitim političkim, strukovnim i drugim grupacijama iz regiona i dobijena široka podrška za njihovu realizaciju. Potrebe i projekti regiona su predstavljeni na više skupova i u više prilika.   RARIS je prepoznat kao primer dobre prakse saradnje lokalnih samouprava, biznisa i drugih organizacija na rešavanju regionalnih problema.

RARIS je član Radnih grupa za programiranje programa prekogranične saradnje za novu finansijsku perspektivu EU za period 2021 - 2027 Bugarska – Srbija i Rumunija – Srbija koje su tokom godine definisale programske aktivnosti za naredni period.

Tokom 2024-te godine RARIS je nastavio da radi na uspostavljanju bolje saradnje sa dijasporom u Austriji.

RARIS je član više asocijacija u okviru kojih promoviše region kao što su: AHK – Nemačke privredne komore u Srbiji kao i TERIS-a - Klaster za teritorijalnu suradnju.

Tokom 2025. RARIS je nastavio sa praksom aktivnog odnosa po javnošću i sa drugim partnerima, od opština preko različitih Ministarstava, i relevantnih međunarodnih organizacija i ambasada do vodećih firmi.

U regionu se RARIS promovisao kroz:

- Održavanje konferencija za štampu
- Emitovanja saopštenja o važnim događajima
- Gostovanja na lokalnim medijima
- Predstavljanje projekata na lokalnim medijima

WEB sajt RARIS-a www.raris.org je u 2025. imao 72.780 poseta i 50.460 unikatnih posetilaca, koji su pregledali 148.805 stranica.

Facebook stranica RARIS-a ima 3.209 pratilaca, sa 249.316 pregleda od strane 34.873 ljudi a Instagram stranica 619 pratilaca, 14.396 pregleda od strane 3.599 ljudi.

Linkedin profil RARIS-a kreiran je 2024. godine i ima 136 pratilaca.

YouTube kanal RARIS-a ima 69 korisnika sa 9.234 pregleda

RARIS online je tokom 2025. godine imao ukupno 89.068 korisnika, 263.712 pregleda na društvenim mrežama, 72.780 poseta web sajtu RARISa, 148.805 pregledanih stranica web sajta, 9.234 pregleda na YouTubeu.

RARIS je uspostavio dobru saradnju sa drugim Regionalnim razvojnim agencijama u Srbiji i sa njima formirao asocijaciju SARRA – Srpska asocijacija regionalni razvojnih agencija. Posebno je značajna saradnju koju RARIS ima sa drugim Regionalnim razvojnim agencijama iz statističkog regiona Južna i Istočna Srbija u okviru Asocijacije „Jugoistočna razvojna mreža“. Asocijacija ima za cilj da promoviše ravnomerni regionalni razvoj južne i istočne Srbije, dok će regionalne agencije za razvoj koje deluju na toj teritoriji - svojom međusobnom saradnjom, razmenom iskustava i umrežavanjem doprinositi ubrzanom regionalnom razvoju ovog dela Srbije, kao i čitave zemlje.

Osnivači asocijacije su:

- Regionalna razvojna agencija – "Jug" Niš
- Regionalna razvojna agencija "Braničevo – Podunavlje"
- Centar za razvoj Jablaničkog i Pčinjskog okruga
- RARIS, Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije

RARIS je posvetio pažnju i osetljivim društvenim pitanjima kao što su na primer: rodna ravnopravnost i zaštita životne sredine.

Ostvareni rezultat u 2025.

Očekivani rezultat:

- Problemi, potencijali i ideje istočne Srbije su postali dostupni većem krugu nosioca procesa odlučivanja u zemlji i šire

Ostvareni rezultat:

- Problemi, potencijali i ideje istočne Srbije su postali dostupni većem krugu nosioca procesa odlučivanja u zemlji i šire.

9. Edukacija i obuka

Opis potrebe
Edukacija i obuka je stalna aktivnost RARIS-a koja je i u protekloj godini uspešno realizovana u skladu sa evidentiranim potrebama za obukama i treningom od strane osnivača. Ove godine akcenat bio na treninge i obuke koji su namenjeni lokalnim samoupravama, javnom i NVO sektoru. Dominirale su teme vezane za razvoj turizma, digitalni marketing, biznis plan i sl. Stalno je prisutna potreba da se sa edukacijama nastavi sa ovom i sa ostalim potrebnim temama
Aktivnost
RARIS je u 2025. organizovao različite obuke i treninge: 1. On-line obuka: Energetske zajednice u Srbiji – kako učestvovati u novom modelu proizvodnje i potrošnje energije" – 16.01.2025   2. On-line obuka: Predstavljamo GEFF Program – 31.01.2025   3. On-line obuka: Kako da izolujem svoj objekat i kako mi Elaborat energetske efikasnosti u tome pomaže? – 21.02.2025   4. On-line obuka: Kako domaćinski upravljati energijom u turizmu? – 27.02.2025   5. AI trendovi koji menjaju industriju – Ilino, 02.09.2025   6. AI trendovi koji menjaju industriju – Knjaževac, 26-27.11.2025   7. AI trendovi koji menjaju industriju – Zaječar, 08.10.2025   8. Obnovljivi izvori energije – primena – Sokobanja, 12.02.2025   9. Solarne elektrane – istine i zablude, Knjaževac, 22.01.2025   10. Solarne elektrane – izvori energije - primena, Zaječar, 06.12.2025   11. Solarne elektrane – istine i zablude, Zaječar, 05.02.2025   12. Radionica za stakeholdere – Turizam u IS, Zaječar 23.01.2025
Ostvareni rezultati u 2024.
Očekivani rezultati: • Realizovano 5 treninga/seminara sa najmanje 100 učesnika   • Omogućeno učešće na najmanje jednom treningu u inostranstvu za predstavnike opština   Ostvareni rezultati: • Realizovano je treninga / seminara sa više od učesnika

10. Jačanje kapaciteta RARIS-a

a) Obuke i edukacije

Opis potrebe
RARIS treba da ojača svoje kapacitete kako bi mogao da pruža bolje usluge svojim osnivačima.
Aktivnost
Jačanje kapaciteta RARIS-a se realizuje kroz sledeće aktivnosti:

• Obuka Uvod u AI, Kako unaprediti poslovanje malih i srednjih preduzeća pomoću veštačke inteligencije?, u organizaciju PKS Zaječar, održana 19.06.2025   • Obuka Solarne elektrane – istine i zablude, Knjaževac u organizaciji RARIS-a, održana 22.01.2025   • Obuka Obnovljivi izvori energije i energetska efikasnost – primena u praksi, Sokobanja, u organizaciji RARIS-a, održana 12.02.2025   • Obuka Put do subvencija i sredstava za finansiranje preduzetničkih ideja i razvoj inovacija 17.06.2025   • Obuka: Industrijska tranzicija kroz digitalizaciju, Grad Bor, održana 19.06.2025 -   • Obuka: Pametne zajednice i uloga javnog sektora, Grad Bor, održana 24.06.2025 -   • Obuka: Cirkularna ekonomija kao benefit za proizvođača i zaštita potrošača 26.06.2025 -   • Obuka: Efikasno predstavljanje inovativne ideje investitorima, Grad Bor, održana 01.07.2025 -   • Online obuka: Agilno pretraživanje interneta u organizaciji NAJU, održana 08.10.2025   • Obuka za komunikacije, Izrada komunikacionog plana, Beograd u organizaciji GIZa, GIZ, održana 20-21.10.2025   Trening trenera za zelenu ekonomiju – Vrnjačka Banja u organizaciji Min. Privrede, održana 25-27.11.2025   1. Zaposleni su učestvovali na jednom studijskom putovanju: 28 – 29.05.2025 - Studijsko putovanje OIE i EE - Predstavnik Regionalne platforme za obnovljive izvore energije i energetska efikasnost u istočnoj Srbiji, Kruševac – Kragujevac u organizaciju RARIS-a
Ostvareni rezultat u 2025.   Očekivani rezultati su bili: • Zaposlenima omogućeno učešće na najmanje 5 treninga ili obuka ili studijskih putovanja   Ostvareni rezultati su: • Zaposleni su učestvovali na jednom studijskom putovanju   • Zaposleni su učestvovali na 11 treninga

b) Digitalizacija

Opis potrebe   I ova 2025-ga je za RARIS bila godina digitalizacije. Tu smo i da pomognemo regionu na putu digitalne transformacije i industrijska revolucija 4.0.   Digitalizacija je proces u kome se informacije (koje su, posle digitalizacije, već u digitalnom obliku) objedinjuju tako da se povežu i lakše koriste, radi pojednostavljenja ili ubrzanja nekih operacija koje su se ranije radile ručno.   Praktično, isto ono što se radilo na stari, analogni, „papirni“ način, digitalizacijom je omogućeno da se radi na digitalni način. Nije menjana suština, samo je promenjen oblik, uz brojne prednosti koje računari i umreženost sami po sebi donose, poput automatizacije koja u mnogo čemu zamenjuje ljudski rad.   Zahvaljujući digitalizaciji i digitalizaciji, informacije su postale lako dostupne za upotrebu na različitim platformama, uređajima i interfejsima. I to je digitalni svet u kome danas živimo. Digitalna transformacija je ono što dolazi nakon digitalizacije, potpuno se razlikuje od kompanije do kompanije, jer iako se koriste iste digitalne tehnologije, suština se tiče

transformacije ljudi, promene njihovog načina mišljenja. Digitalizacija je mogla da se dešava i u okvirima starog, nasleđenog, industrijskog poslovnog modela, a digitalna transformacija je neostvariva u tom okviru, jer zahteva novi, digitalni poslovni model. On je neophodan na putu iz tradicionalne ekonomije u novu, digitalnu ekonomiju.

Digitalna transformacija je proces integracije digitalnih tehnologija u sve oblasti poslovanja, uz radikalne promene u načinu korišćenja tehnologije, ljudi i poslovnih procesa, radi unapređivanja korisničkih iskustava u skladu sa stalnim promenama na tržištu.

Nije pitanje da li RARIS treba da doživi digitalnu transformaciju, već kada će se i po koju cenu to desiti. Što se pre desi, cena je manja.

U 2025 godini RARIS je počeo upotrebu AI alata u poslovnim aktivnostima. Procesi prikupljanja i obrade podataka kao i obrada audio i video sadržaja je inkorporirao upotrebu AI alata. Korišćenje AI koji obuhvata: Chat GPT, Deep Seek, DeepL su samo neki od alata koji su u fazi testiranja i upotrebe u redovnim poslovnim procesima. Oslanjanje na korišćenje ovih alata za cilj ima ubrzavanje realizacije aktivnosti i uštedu vremena, viši kvalitet informacija koje se koriste i kvalitetnije outpute poslovnih i projektnih aktivnosti.

Pored toga krajem godine je usvojen je i novi sistem masovnog slanja mailova i distribucije informacija korišćenjem servisa Mailjet.

Aktivnost

- Unapređen je način rada na više online platformi i društvenih mreža: FaceBook, Instagram, YouTube, Viber, LinkedIn.
- Unapređena su znanja u oblasti Audio i Vizuelnih online servisa i izrade vizuala i videa, online komunikacije.
- Uvodi se nova sfera upotrebe AI servisa i Alata
- Stimuliše se učenje kroz rad u sferi digitalnih i online tehnologija i eksperimentisanje upotrebom raznovrsnih AI alata pre njihovog usvajanja i uvođenja u upotrebu.

Ostvareni rezultati u 2025.

- Unapređenje digitalne infrastrukture i resursa u skladu sa novim tehnologijama i potrebama RARIS-a i novinama u poslovnom okruženju.

U Zaječaru
20.01.2025.

Vladan Jeremić

